

”HYVIN TIIVISTÄ VUOROVAIKUTUSTA”

Kasvatuskumppanuuden toteutuminen Suonenjoen kaupungin
varhaiskasvatuksessa varhaiskasvatushenkilöstön kokemana

Anni Jäntti ja Henna Jäppinen
Opinnäytetyö, syksy 2009
Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Itä,
Pieksämäki
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)

LAPSI

Lapsi, jota ivataan, oppii pelkäämään.

Lapsi, jota arvostellaan, oppii tuomitsemaan.

Lapsi, jota petetään, oppii pettämään.

Lapsi, joka kohtaa vihamielisyyttä, oppii hyökkäämään.

Lapsi, joka saa hellyyttä, oppii rakastamaan.

Lapsi, jota rohkaistaan, oppii luottamaan itseensä.

Lapsi, joka saa tuntea totuuden, oppii ymmärtämään oikeutta.

Lapsi, jota kiitetään, oppii olemaan kiitollinen.

*Lapsi, joka näkee annettavan omasta muille
oppi olemaan huomaavainen.*

Lapsi, joka saa tietoa, oppii tuntemaan viisauden.

*Lapsi, jota kohtaan tunnetaan kärsivällisyyttä,
oppi olemaan pitkämielinen.*

*Lapsi, joka elää onnellisena, löytää rakkauden
ja kauneuden.*

(Ronald Russell 2001, 191)

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO	7
2 KASVATUSKULTTUURIEN MUUTOS	8
3 VARHAISKASVATUS.....	10
3.1 Varhaiskasvatuksen päämäärät ja tavoitteet	11
3.2 Lapsikohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat	11
3.3 Varhaiskasvatuksen linjaukset Suonenjoella.....	12
3.4 Varhaiskasvatuksen toimintaympäristöt ja henkilöstö	13
4 KASVATUSKUMPPANUUS	15
4.1 Kasvatuskumppanuus osana varhaiskasvatushenkilöstön ammatillisuutta	15
4.2 Kasvatuskumppanuuden lähtökohdat ja periaatteet.....	17
4.2.1 Kuuleminen	18
4.2.2 Kunnioitus	18
4.2.3 Luottamus.....	19
4.2.4 Dialogi.....	20
5 KASVATUSKUMPPANUUDEN RAKENTUMINEN PÄIVITTÄISESSÄ ARJESSA	21
5.1 Lapsen päivähoidon aloitus	21
5.2 Vuorovaikutus osana kasvatuskumppanuutta.....	22
6 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSONGELMAT.....	25
7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	26
7.1 Tutkimusjoukko	26
7.2 Tutkimusaineiston tiedonkeruumenetelmät.....	27
7.3 Tutkimuksen kulku	27
7.4 Tutkimusaineiston analysointi	28
8 TUTKIMUSTULOKSET	30
8.1 Kyselyyn vastanneiden taustatietoja.....	30
8.2 Kasvatuskumppanuus varhaiskasvatushenkilöstön määrittelemänä.....	32
8.3 Kasvatuskumppanuuden toteutuminen päivittäisessä arjessa.....	33
8.3.1 Omaha-ohjeistus työmenetelmänä.....	35
8.3.2 Varhaiskasvatus/esiopetussuunnitelmien laadinta	36

8.3.3 Varhaiskasvatushenkilöstön rooli kasvatuskumppanuuden toteuttamisessa	40
8.3.4 Vuorovaikutus vanhempien kanssa sekä heidän osallistumismahdollisuutensa.....	41
8.4 Kasvatuskumppanuus työyhteisössä ja sen kehittäminen.....	44
9 JOHTOPÄÄTÖKSET TUTKIMUSTULOKSISTA	46
9.1 Kasvatuskumppanuuden määrittelyä.....	46
9.2 Kasvatuskumppanuus päivittäisessä arjessa.....	47
9.3 Kasvatuskumppanuuden kehittämisideoita	48
9.4 Vertailua aikaisempiin tutkimuksiin.....	49
10 POHDINTA	51
10.1 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....	51
10.2 Oman toiminnan tarkastelua.....	52
10.3 Jatkotutkimusideoita.....	53
LÄHTEET.....	54
LIITTEET	57
LIITE 1: Tutkimuskyselylomake varhaiskasvatushenkilöstölle.....	57

TIIVISTELMÄ

Jäntti, Anni & Jäppinen, Henna. ”Hyvin tiivistä vuorovaikutusta” Kasvatuskumppanuuden toteutuminen Suonenjoen kaupungin varhaiskasvatuksessa varhaiskasvatushenkilöstön kokemana. Pieksämäki, syksy 2009, 61 s., 1 liite.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Itä, Pieksämäki. Sosiaalian koulutusohjelma, sosionomi (AMK).

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, kuinka kasvatuskumppanuus toteutuu Suonenjoella varhaiskasvatushenkilöstön näkökulmasta. Tutkimuksen tavoitteena oli saada ajankohtaista tietoa kasvatuskumppanuuden toteutumisesta arkityössä. Tutkimus toteutettiin yhteistyössä Suonenjoen kaupungin varhaiskasvatushenkilöstön kanssa. Varhaiskasvatushenkilöstö työskentelee eri varhaiskasvatuksen yksiköissä.

Tutkimuksen teoriaosuus käsittelee varhaiskasvatusta, sen sisältöä ja tavoitteita, sekä toimintaympäristöjä. Kasvatuskumppanuus on yksi tärkeä osa-alue varhaiskasvatuksen toimintakentässä. Teoriaosuudessa käydään läpi kasvatuskumppanuuden neljää periaatetta, niiden merkitystä työntekijöiden ja vanhempien vuorovaikutussuhteessa sekä kasvatuskumppanuuden rakentumista päivittäisessä arjessa.

Tutkimus on pääasiassa kvalitatiivinen eli laadullinen. Tutkimus sisälsi myös kvantitatiivisia eli määrällisiä kysymyksiä. Tutkimusaineisto kerättiin varhaiskasvatushenkilöstöltä puolistrukturoidulla kyselylomakkeella. Lomake sisälsi avoimia kysymyksiä sekä muutamia määrällisiä kysymyksiä, joilla selvitettiin vastaajien taustamuuttujia. Kyselylomakkeita varhaiskasvatushenkilöstöltä palautui 31 kappaletta. Tutkimusaineisto analysoitiin käyttäen sisällönanalyysiä.

Tutkimustulokset osoittivat, että varhaiskasvatushenkilöstö kokee kasvatuskumppanuuden ennen kaikkea hyvin tiiviiksi yhteistyöksi. Yhteistyöllä he tarkoittavat sitä, että varhaiskasvatushenkilöstö ja vanhemmat työskentelevät yhdessä vuorovaikutussuhteessa lapsen parhaaksi. Kasvatuskumppanuus koetaan tärkeäksi osaksi varhaiskasvatustyötä. Tutkimustulosten mukaan kasvatuskumppanuutta heikentäviksi tekijöiksi koettiin kiire ja ajanpuute. Tutkimustulokset osoittivat, että varhaiskasvatushenkilöstö tarvitsee lisää tietoa ja koulutusta kehittääkseen kasvatuskumppanuuden toteutumista omassa työssään. Valmis opinnäytetyö voisi toimia työn yhtenä kehittämismallina. Tutkimustulosten pohjalta tarjomme ideoita kasvatuskumppanuuden kehittämiseen.

Avainsanat: kasvatuskumppanuus, varhaiskasvatus, varhaiskasvatushenkilöstö, varhaiskasvatussuunnitelma, kvalitatiivinen tutkimus

ABSTRACT

Jäntti, Anni and Jäppinen, Henna

”Very close interaction” How does the partnership in upbringing work in the town of Suonenjoki from the point of view of employees in early childhood education.

61 p., 1 appendices. Language: Finnish. Pieksämäki, Autumn 2009.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services.
Degree: Bachelor of Social Services

The purpose of this study was to find out how do the partnership in upbringing early childhood education works from the perspective of employees in the town of Suonenjoki. In this study our aim was to gather topical information about the partnership in upbringing between the parents and employees in everyday work. The complete dissertation could work as one way to develop the work. On grounds of the results of our study we can offer ideas about how to develop the partnership in upbringing. We made this study in cooperation with the employees in early childhood upbringing in the town of Suonenjoki. These employees work in different units of early childhood upbringing.

The theory part of this study consists of early childhood education, the contents, goals and working environment. The partnership in upbringing is one of the important sectors in the field of early childhood upbringing. In the theory part we deal with the four principles of partnership in upbringing. We also deal with the meaning of these principles in the interaction relationships between the parents and employees and describe the nature of partnership in upbringing in everyday life.

The study is qualitative. The data was collected from the employees in early childhood upbringing using halfstructural questionnaire. The questionnaire included open questions and a couple of quantitative questions. With these quantitative questions we wanted to find out the background variables of the respondents. We got 31 questionnaires back from the employees. The results were analysed using content analysis.

The results showed that the employees in early childhood upbringing think that the partnership in upbringing is above all very close cooperation. By using the word of close cooperation they mean that the employees and parents must work together in interaction relationship wanting the best for the child. The employees think that partnership in upbringing is an important part of early childhood education. According to the results hurry and lack of time can make partnership in upbringing weak. The results showed that the employees in early childhood education need more information and education to improve the practices of partnership in upbringing.

Keywords: partnership in upbringing, early childhood education, employees in early childhood education, plans in early childhood education, qualitative research

1 JOHDANTO

Varhaiskasvatushenkilöstön ja vanhempien välistä vuorovaikutusta on aikojen saatossa kuvattu erilaisilla käsitteillä. Nykypäivän ajankohtaisessa ja keskeisessä käsitteessä *kasvatuskumppanuus* vuorovaikutus ja yhteistyö ovat saaneet uuden muodon. Kasvatuskumppanuuden ajattelun olevan työntekijän ja vanhemman tasa-arvoinen vuorovaikutussuhde, jossa molemmat osapuolet yhdistävät tietonsa toimien lapsen parhaaksi. Tässä vuorovaikutussuhteessa kumpikin osapuoli sitoutuu tietoisesti ja tavoitteellisesti tukemaan lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Koska kasvatuskumppanuus on käsitteenä melko uusi, on sen soveltuvuudesta käytännön työhön olemassa vielä toistaiseksi varsin vähän tutkittua tietoa. Mielestämme kasvatuskumppanuus on käsitteenä ja menetelmänä erittäin arvokas, minkä vuoksi halusimmekin tutkimuksessamme perehtyä siihen syvemmin varhaiskasvatushenkilöstön näkökulmasta.

Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää, kuinka kasvatuskumppanuus toteutuu Suonenjoen kaupungin varhaiskasvatuksessa varhaiskasvatushenkilöstön kokemana. Opinnäytetyömme on tehty työelämälähtöisesti, palvelemaan erityisesti Suonenjoen kaupungin varhaiskasvatusta. Tutkimuksellamme haluamme selvittää, kuinka varhaiskasvatushenkilöstö määrittelee kasvatuskumppanuutta sekä sitä, kuinka se tällä hetkellä toteutuu käytännön arkityöskentelyssä. Suonenjoen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa on yhdeksi kehittämisen osa-alueeksi mainittu kasvatuskumppanuus, minkä pohjalta meidän oli mielekästä lähteä tekemään yhteistyötä varhaiskasvatushenkilöstön kanssa.

Tulevina sosiaalialan ammattilaisina meitä kiinnostaa erityisesti työntekijöiden näkökulma kasvatuskumppanuuteen. Kasvatuskumppanuutta voi menetelmänä käyttää laajalaisesti sosiaalialan eri työkentillä. Näin ollen ajattelemme voivamme hyödyntää tutkimuksemme tuloksia myös omassa työssämme. Toivomme, että valmis opinnäytetyö voisi toimia kasvatuskumppanuuden yhtenä kehittämismenetelmänä Suonenjoen kaupungin varhaiskasvatuksessa. Tavoitteenamme on tutkimuksen avulla löytää kasvatuskumppanuuden kehittämisen osa-alueita sekä keinoja niiden työstämiseen.

2 KASVATUSKULTTUURIEN MUUTOS

Yhteiskunnan nopea muutos aiheuttaa sen, että on mahdotonta tietää millaiseen tulevaisuuden yhteiskuntaan lapsia tulisi kasvatkaa. Lasten kasvattaminen on nykypäivänä paljon moniulotteisempaa kuin ennen. Samalla kun yhteiskunta muuttuu, se osallistuu yhä enemmän lapsen kasvatukseen ja kasvatuksen tukemiseen. Samalla se luo perheelle velvoitteita sosiaaliseen kanssakäymiseen perheen ulkopuolisen yhteiskunnan kanssa. (Ojala 1993, 173–174.) Lasten kasvatusta on alettu viime vuosina arvioimaan, ja erityisesti lisääntyneet lasten mielenterveysongelmat ja yleinen levottomuus aiheuttavat huolta ja epäilyä. Vanhemmuus tuntuu olevan hukassa, eivätkä vanhemmat tunnu jaksavan eivätkä osaavan asettaa lapsilleen rajoja. (Korhonen 2006, 51.) Varhaiskasvatuksessa toimivien ammattilaisten mielestä vanhempien arkuus kasvattaa lastaan ja heidän uuvuttomuutensa ja välinpitämättömyytensä lasta kohtaan on lisääntynyt (Hujala 2004, 86).

Tänä päivänä elämme myöhäismodernissa tietoyhteiskunnassa, jolle on luonteenomaista jatkuvassa muutostilassa oleminen. Tällaisessa yhteiskunnassa monet tukea ja turvaa - Perinteisten mallien rapautuminen tarjoaa yksilöille yhä laajemman valikoiman vaihtoehtoisia elämäntyylyjä ja toimintamalleja erilaisiin arjen tilanteisiin. (Fornäs 1998, 34–35.) Laineen (2003) mukaan nyky-yhteiskunnallemme tyypillisenä piirteenä voidaan pitää myös perheen muutoksia. Perhekäsitykset ovat monimuotoistuneet ja näkökulmat kasvatuksesta ja -asenteista ovat muuttuneet. (Laine 2003, 187–192.) Perheen katsotaan vaikuttavan merkittäväällä tavalla lapsen kehitykseen. Perheen kasvatusilmapiiri on keskeisessä asemassa myös ammattilaisten antamassa vanhempien neuvonnassa. (Alasuutari 2003, 21.) Perheen ohella myös uudet sosiaalistajat, kuten lasten ja nuorten vertaisryhmät, valtiolliset instituutiot ja kulttuuriteollisuuden idolit ovat saaneet jalansijaa tämän päivän kasvatustehtävässä. (Laine 2003, 187–192.)

Yhteiskunnan muuttuessa myös kasvatuskulttuuri on muuttunut tottelevaisuus- ja kuuliaisuuskulttuurista keskustelu- ja neuvottelukulttuuriin. Vanhemmat yrittävät löytää oman kasvatustyylin, joka vastaisi muutoksien mukanaan tuomiin haasteisiin. Ennen aikaan lapsen ja vanhemman välinen auktoriteettiasema korosti aikuisen valtaa, kurittaminen ja lapsen nöyryyttäminen olivat hyväksyttäviä kasvatustekniikoita. Yhteiskunnan

muuttuessa myös auktoriteettiasemat ovat muuttuneet uuden kulttuurin valossa lasta kuuntelevaksi ja kunnioittavaksi. Auktoriteettisuhteet ovat poistuneet, tilalle ovat tulleet kiintymys- ja vuorovaikutussuhteet. Uudessa kasvatuskulttuurissa lasta on vähintäänkin kuultava häntä itseään koskevissa asioissa. (Korhonen 2006, 51–59.) Nykyajan vanhemmille on siis suuri haaste kasvattaa lapsi yhteiskuntakelpoiseksi aikuiseksi, muuttuvan yhteiskunnan luomien haasteiden ja paineiden ristiaallokossa.

Perheen lisäksi päivähoitojärjestelmä on yksi varhaiskasvatuksen keskeinen toteuttaja. Nykypäivänä päivähoitossa olevien lasten määrä ja hoidossa oloaika ovat kasvaneet huomattavasti verraten menneeseen. Jotkut lapset saattavat viettää päivästäään suurimman osan hoidossa, jolloin yhteinen aika omien vanhempien kanssa jää varsin vähäiseksi. (Hujala, Puroila, Parrila-Haapakoski & Nivala 1998, 3.) Vaikka vanhemmilla on lastensa ensisijainen kasvatusvastuu, on vastuu tämän muutoksen myötä jakautunut myös perheen ulkopuolelle. Koska lapsi oppii ensimmäisen viiden vuoden aikana enemmän kuin vastaavana ajanjaksona myöhemmin elämässään, ei ole aivan merkityksetöntä missä lapsi viettää tämän ajan. Näin ollen on päivähoitolla merkittävä tehtävä ja rooli lapsen kasvattajana vanhempien rinnalla.

Uudessa kasvatuskulttuurissa fyysinen kurinpito on kriminalisoitu, näin ollen vanhemmat ja kasvattajat joutuvat kontrolloimaan käyttäytymistään sekä miettimään uusia keinoja kasvattaa lasta. Perheellä tulisi aina olla ensisijainen vastuu lapsen kasvattamisesta, mutta lapsen tullessa varhaiskasvatuksen piiriin, on kasvattajilla keskeinen merkitys vanhempien ja vanhemmuuden tukemisessa. Parhaimmillaan asiantuntijatieto ja vuorovaikutus ammattilaisten kanssa toimivat vanhemman tukena rikastuttaen ja selkeyttäen näkemyksiä ja toimintaa. Lasten kasvatus on aina sidoksissa paikkaan ja aikaan sekä vallitsevaan kulttuuriin. Näin kasvatuskumppanuus saa uudenlaisen merkityksen. (Korhonen 2006, 51–60.)

3 VARHAISKASVATUS

Varhaiskasvatus voidaan määritellä pienten lasten eri kasvuympäristöissä tapahtuvaksi kasvatukselliseksi vuorovaikutukseksi. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. (Stakes 2009 b, 11) Varhaiskasvatus liittyy siis kaikkeen yhteiskunnalliseen toimintaan, jolla pyritään edistämään lapsen suotuisaa kehitystä ja vaikuttamaan lapsen kasvuolosuhteisiin. (Karila, Kinon & Virtanen 2001, 13). Varhaiskasvatus käsite on otettu Suomessa käyttöön 1970-luvun alussa, ja se on saanut varsinaisen muotonsa päivähoiton kontekstissa. Päivähoito on osa suomalaista hyvinvointiyhteiskuntaa, joka käsittää sosiaali-, perhe- ja työvoimapolitiittiset palvelumuodot. (Karila ym. 2001, 13–14.) Päivähoidon varhaiskasvatuksessa yhdistyvät lapsen oikeus varhaiskasvatukseen sekä vanhempien oikeus saada lapselleen päivähoitopaikka. (Sosiaali- ja Terveysministeriö i.a.).

Varhaiskasvatus koostuu hoidosta, kasvatuksesta ja opetuksesta, jota järjestää, valvoo ja tukee yhteiskunta. Varhaiskasvatus on tavoitteellista ja suunnitelmallista toimintaa, jossa lapsen omaehtoisuus korostuu. Varhaiskasvatuksen yhtenä peruselementtinä on ammattitaitoinen varhaiskasvatushenkilöstö. Valtakunnalliset linjaukset ohjaavat varhaiskasvatuspalveluita, joita ovat mm. päiväkotitoiminta, perhepäivähoito sekä erilaiset muut varhaiskasvatustoiminnat. Varhaiskasvatuspalveluiden piiriin kuuluvat myös lapset, jotka ovat oppivelvollisuusikäisiä eli esiopetuksessa. Esiopetus alkaa vuotta ennen oppivelvollisuuden alkua ja se on suunnitelmallista opetusta ja kasvatusta. (Stakes 2009 b, 11–12.)

Varhaiskasvatusta ohjataan valtakunnallisilla sekä kunnallisilla asiakirjoilla. Varhaiskasvatusta määrittelevät mm. laki ja asetus lasten päivähoidosta ja esiopetuksesta. (Stakes 2009 a.) Lasten päivähoitolaki säädettiin vuonna 1973, jonka jälkeen siihen on tehty pieniä muutoksia. Laki velvoittaa jokaisen kunnan huolehtimaan siitä, että päivähoitopalveluja on saatavilla kunnan itsensä järjestämänä tai valvomana siinä laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin kuin tarve edellyttää. (Ojala 1993, 176.) Lapsen oikeuksien yleissopimus tuli Suomessa voimaan vuonna 1991. Sen tavoitteena on turvata lasten inhimillistä kasvua ja kehitystä. (MLL i.a.) Varhaiskasvatusta ohjaavien asiakirjojen tarkoituksena on luoda ihannekuva päivähoidosta, joten niissä ei viitata näkemykselli-

siin ristiriitoihin tai vaikeuksiin varhaiskasvatuksen toteuttamisessa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet eli Vasu on päivähoidon tärkein valtakunnallinen ohjausväline. Vasu on nostanut koko maassa varhaiskasvatuksen sisällön ja laadun uudenlaiseen ja innostavaan keskusteluun pitäen keskeisenä tavoitteena lapsen hyvinvointia. (Kalliala 2008, 28.)

3.1 Varhaiskasvatuksen päämäärät ja tavoitteet

Varhaiskasvatuksen yhtenä tärkeänä tavoitteena on kunnioittaa lapsuutta ja ohjata lasta ihmisenä kasvamisessa. Varhaiskasvatustoimintaa ohjaavat lasten yksilölliset kasvatus- ja sisältötavoitteet. Ihmisenä kasvamisen kolme tärkeää päämäärää tulisi varhaiskasvatuksessa huomioida lasta ajatellen riittävän syvällisesti. Ensimmäinen tärkeä päämäärä on lapsen henkilökohtaisen hyvinvoinnin ylläpitäminen ja edistäminen. Tämä tarkoittaa sitä, että jokainen lapsi on yksilö omana ainutlaatuisena persoonanaan, ja tämä tulisi huomioida kasvatuksessa. Toisena tärkeänä päämääränä on ohjata lasta kasvamaan toiset huomioon ottavaksi yksilöksi ja tällä tavoin vahvistaa positiivisia toimintatapoja ja käyttäytymismuotoja. Kolmantena päämääränä on lapsen asteittainen itsenäisyyden lisääminen. Tämä tarkoittaa sitä, että lapsi kehitystasonsa mukaisesti oppii huolehtimaan itsestään sekä tekemään päätöksiä ja valintoja. Oma osaaminen tuottaa iloa lapselle ja vahvistaa lapsen minäkäsitystä. (Stakes 2009 b, 13.)

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja kehittää kokonaispersoonallisuutta. Kun lapsi voi hyvin, on hänellä parhaat mahdolliset kasvun, oppimisen ja kehittymisen edellytykset. Varhaiskasvatuksessa on tärkeää, että lapsi kohdataan yksilöllisesti, hänen omien tarpeidensa, persoonallisuutensa ja perhekulttuurinsa mukaisesti. Näin lapsi tuntee olevansa tasa-arvoinen muiden ihmisten kanssa riippumatta sosiaalisista lähtökohdistaan. (Stakes 2009 b, 15.)

3.2 Lapsikohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat

Yksilölliset varhaiskasvatussuunnitelmat laaditaan jokaiselle päivähoitossa olevalle lapselle yhdessä vanhempien ja varhaiskasvatushenkilöstön kanssa. Myös lapsi voi osal-

listua suunnitelman laatimiseen ja tarkistamiseen yhdessä sovitulla tavalla. (Kuokkanen 2006, 37.) Varhaiskasvatussuunnitelmia tarkistetaan ja päivitetään säännöllisesti. Varhaiskasvatussuunnitelman yhtenä tavoitteena on ottaa huomioon lapsen yksilöllisyys sekä vanhempien mielipide, kun suunnitellaan toimintaa lapselle. Varhaiskasvatussuunnitelmien avulla varhaiskasvatushenkilöstö pystyy suunnittelemaan toimintaa ottamalla huomioon jokaisen lapsen yksilölliset tarpeet ja kokemukset. Varhaiskasvatuskeskusteluissa vanhempien kanssa keskustellaan lapsen kyvyistä ja osaamisalueista sekä etsitään yhdessä ratkaisuja ongelmatilanteisiin. Näin vanhemmat saavat tunteen siitä, että he voivat vaikuttaa lapsensa arkeen ja varhaiskasvatuksen toimintatapoihin kokonaisvaltaisesti. (Stakes 2009 b, 8–9.)

Suonenjoella varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan jokaiselle päivähoiton piirissä olevalle lapselle. Lasten yksilöllisiä varhaiskasvatussuunnitelmia tarkistetaan yhdessä vanhempien kanssa vähintään kaksi kertaa toimintakauden aikana ennalta sovitussa keskustelussa. Suonenjoen kaupungin varhaiskasvatuksessa käytetään kolmea ikäryhmittäin laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa, jotka ovat 1–2-vuotiaille, 2–3-vuotiaille ja 3–5-vuotiaille. Näiden varhaiskasvatussuunnitelmien avulla varhaiskasvatushenkilöstö seuraa ja havainnoi lapsen kehitystä järjestelmällisesti. (Suonenjoen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2008.) Vanhempien kanssa käytävät varhaiskasvatussuunnitelma-keskustelut ovat kasvatuskumppanuuden keskeinen ydin, jonka pohjalta kasvatuskumppanuus joko syvenee tai jää kokonaan toteutumatta. (Kaskela & Kekkonen 2007, 45).

3.3 Varhaiskasvatuksen linjaukset Suonenjoella

Suonenjoen kaupungin varhaiskasvatuksessa varhaiskasvatuksen toiminta-ajatus on seuraavanlainen:

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on yhdessä vanhempien kanssa luoda pohja lasten kasvulle ja kehitykselle vastuunsa tunteviksi, psyykkisesti ja fyysisesti hyvinvoiviksi kuntalaisiksi sekä mahdollistaa vanhempien työssäkäynti ja opiskelu. (Suonenjoen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2008, 7.)

Suonenjoen kaupungin varhaiskasvatuksessa kiinnitetään huomiota kunkin lapsen yksilöllisiin kehitystarpeisiin ja myös tavoitteet määräytyvät niiden mukaan. Jokainen lapsi

kohdataan yksilönä ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti, ja häntä kannustetaan kehittymään ja oppimaan sen mukaisesti. (Suonenjoen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2008, 7.)

Suonenjoella varhaiskasvatuksen arvoja on pohdittu niin henkilökunnan kesken kuin vanhempienkin kanssa keskustelemalla. Keskustelujen pohjalta keskeisimmiksi arvoiksi ovat nousseet turvallisuus, kunnioitus ja luottamus, oikeudenmukaisuus, yksilöllisyys, totuudellisuus, yhteisöllisyys sekä vapaus. Nämä arvot muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden, niitä on hankalaa tarkastella erikseen. Kaikkien lasten ei ole mahdollista saada juuri samanlaista kohtelua, vaan perheen kokonaistilanne on otettava aina huomioon. Tämä vaatii varhaiskasvatushenkilöstöltä erityistä ammattitaitoa. (Suonenjoen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2008, 7–8.)

3.4 Varhaiskasvatuksen toimintaympäristöt ja henkilöstö

Varhaiskasvatusympäristö muodostuu fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten tekijöiden kokonaisuudesta. Tähän ympäristöön kuuluvat rakennetut tilat, lapsen lähiympäristö, eri toimintoihin liittyvät ympäristöt sekä materiaalit ja välineet. Fyysinen ympäristö rakentuu tiloista ja lähiympäristöistä, joissa lapsi viettää hoitopäiväänsä. Hyvin suunniteltu ja toimiva ympäristö herättää lapsissa uteliaisuutta, kokeilunhalua sekä mielenkiintoa. Hyvin rakennetussa fyysisessä ympäristössä otetaan huomioon toiminnalliset ja esteettiset näkökulmat. Viihtyisä ympäristö kannustaa lasta tutkimaan ja toimimaan monin eri tavoin. Psyykkinen ympäristö koostuu ympärillä vallitsevasta ilmapiiristä. On tärkeää, että ilmapiiri on myönteinen ja kannustava, rauhallinen ja kiireetön, jotta lapsi kokee olonsa turvalliseksi ja hyväksytyksi. Sosiaalinen ympäristö koostuu aikuisten ja lasten välisistä vuorovaikutussuhteista. Hyvät ja monipuoliset vuorovaikutussuhteet mahdollistavat toisten huomioon ottamisen sekä kannustavan yhteistyön. Onnistuneet vuorovaikutussuhteet antavat tilaa itseilmaisulle ja kehittävät lapsen itsetuntoa. (Stakes 2009 b, 17–18.)

Suonenjoen kaupunki tuottaa varhaiskasvatuspalveluita päiväkotien, ryhmäperhepäivähoidon, kotiperhepäivähoidon ja esiopetuksen muodossa (Suonenjoen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2008, 9). Päiväkodit ovat lasten päivähoitoa varten varattuja

tiloja, joissa toteutetaan tavoitteellista varhaiskasvatusta. Lapset ovat päiväkodissa joko koko- tai osapäivähoidossa. Päiväkodissa lapset jaetaan tarvittaessa ryhmiin iän sekä hoidollisten ja kasvatuksellisten näkökulmien perusteella. (Ojala 1993, 179–180.) Päiväkodin arki ja toiminnot koostuvat rutiineista, joissa vuorottelevat leikki, ulkoilu, ruokailu, lepo, siisteys ja hygienia (Stakes 2009 b, 15–16). Kotiperhepäivähoitoa toteutetaan yksityiskodissa tai muussa kodinomaisessa paikassa. Ryhmäkokoo on pienempi kuin päiväkodissa ja hoito kodinomaisempaa sekä joustavampaa. Perhepäivähoito soveltuu parhaiten alle 3-vuotiaille lapsille. Ryhmäperhepäivähoito sijoittuu hoitomuotona perhepäivähoidon ja päiväkotihoidon välille. Ryhmäperhepäivähoito toimii kodinomaisissa tiloissa, 2-3 hoitajan ohjaamana. Lapsia ryhmässä on hoitajien lukumäärästä riippuen 8-12. (Kivioja, Koskenrouta & Valpola 1991, 17–19.)

Esiopetuksella tarkoitetaan kasvatusta ja opetusta, joita annetaan lapselle vuotta ennen koulun alkua. Esiopetus on maksutonta ja vapaaehtoista. (Hujala, 2002, 7–8). Esiopetus koostuu leikinomaisesta, lapsen kehitystason mukaisesta toiminnasta, joka edistää lapsen kielellistä kehitystä sekä valmiuksia oppia uusia asioita. Esiopetuksen keskeisenä tavoitteena on tunnistaa lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät ongelmat ajoissa sekä puuttua niihin. Varhaiskasvatus, esiopetus sekä perusopetus muodostavat johdonmukaisesti etenevän jatkumon. (Opetushallitus 2007.)

Varhaiskasvatushenkilöstö voi koostua monenlaisista varhaiskasvatuksen ammattilaisista, joita ovat mm. lastentarhanopettajat, sosiaalikasvattajat, lastenohjaajat, lastenhoitajat, sosionomit, lähihoitajat, perhepäivähoitajat ym. Varhaiskasvatushenkilöstön kelpoisuusvaatimuksista on säädetty laissa. Lasten kanssa työskenteleviltä vaaditaan myös selvitys mahdollisesta rikostaustasta. Varhaiskasvatushenkilöstöltä odotetaan kunnioitettavaa asennetta lapsen ja hänen perheensä arvoja ja ajatuksia kohtaan. Varhaiskasvatushenkilöstön ammatillinen tieto sekä kokemus luovat pohjaa osaamiselle ja ammattitaidolle. Muuttuvassa yhteiskunnassa on tärkeää ymmärtää lapsen perustarpeiden merkitys sekä joustava suhtautuminen uusien haasteiden edessä. (Suonenjoen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2008, 10.)

4 KASVATUSKUMPPANUUS

Varhaiskasvatushenkilöstön ja vanhempien välistä vuorovaikutusta on eri aikoina tarkasteltu eri näkökulmista. Vuorovaikutuksesta on käytetty mm. käsitteitä tukeminen, yhteistyö ja viimeisimpänä kumppanuus. (Karila 2006, 92.) Kasvatuskumppanuus on uusi, varhaiskasvatushenkilöstön ja vanhempien välistä vuorovaikutusta kuvaava käsite. Kasvatuskumppanuus käsite sisältyi jo vuonna 2002 varhaiskasvatuksen valtakunnallisiin linjauksiin sekä vuonna 2005 Stakesin tuottamiin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. (Kaskela & Kekkonen 2007, 4.) Kasvatuskumppanuus ymmärretään suhteena, jossa varhaiskasvatushenkilöstö ja vanhemmat sitoutuvat tietoisesti lapsen kehityksen, kasvun ja oppimisen tukemiseen (Stakes 2007). Kasvatuskumppanuus on vanhemman ja varhaiskasvatushenkilöstön tasavertainen vuorovaikutussuhde, jossa erilaiset tiedot ja näkemykset lapsesta yhdistyvät. Täytyy kuitenkin muistaa, että vanhemmat ovat lapsensa parhaita asiantuntijoita, joilla on ensisijainen kasvatust vastuu ja kasvatusoikeus. (Kaskela & Kekkonen 2007, 17.) Kasvatuskumppanuus toimii yhdistävänä linkkinä lapsen kahdelle eri kasvuympäristölle, kodille ja päivähoidolle (Karila 2006, 91).

4.1 Kasvatuskumppanuus osana varhaiskasvatushenkilöstön ammatillisuutta

Kasvatuskumppanuudessa on kyse lapsen tarpeista ja lapsen edun toteuttamisesta. Sen tavoitteena on, että lapsi oman elämänsä kokijana ja toimijana tulee täysivaltaisesti ymmärretyksi, kannatelluksi ja nähdyksi. Kasvatuskumppanuus on varhaiskasvatushenkilöstön vastuulla, ja näin ollen ammatillista toimintaa. Vanhemmille tulee antaa mahdollisuuksia vaikuttaa ja osallistua lapsensa varhaiskasvatuksen arkeen. Yhtenä osallistumisen muotona ovat varhaiskasvatuskeskustelut. (Kaskela & Kekkonen 2007, 17–18.) Kasvatuskumppanuudessa ammattitaito rakentuu päivittäisten vuorovaikutustaitojen harjoittelusta, työntekijän oman toiminnan ja vuorovaikutustaitojen itsearvioinnista sekä yhteisen ymmärryksen löytämisestä niin työyhteisöissä kuin kahdenkeskisissä vuorovaikutustilanteissa. Kasvatuskumppanuudessa kiinnitetään huomiota siihen, miten varhaiskasvatuksen ammattilainen tuo omaa osaamistaan, tietoaan, taitoaan ja ymmärrystään lapsen ja vanhemman käyttöön. Keskeistä on se, kuinka vanhemman oma asiantun-

temus lapsestaan tulee kuulluksi, vastaanotetuksi, keskustelluksi ja arvioiduksi vuorovaikutustilanteessa ammattilaisen kanssa. (Stakes 2006 a.)

Varhaiskasvatushenkilöstöllä on ensisijainen vastuu siitä, että he sisällyttävät kasvatuskumppanuuden alusta lähtien luontevaksi osaksi lapsen varhaiskasvatusta. On myös tärkeää pyrkiä edistämään vanhempien keskinäistä vuorovaikutusta ja yhteistyötä. Kun tulee ongelmatilanteita vanhempien ja henkilöstön välille, tulee luoda positiivinen kasvatuskumppanuuden ilmapiiri, joka edistää yhteistyötä. Myös laki lasten päivähoidosta sanoo, että päivähoidon tehtävänä on tukea kotikasvatusta. Lasten vanhemmilla on yleensä yhteisiä tavoitteita ja ongelmia, joita he voisivat jakaa toistensa kanssa. Varhaiskasvatushenkilöstön tehtävänä on tarjota vanhemmille siihen sopivat tilat. Tämä voi parhaimmillaan edesauttaa keskinäistä vuorovaikutusta niin vanhempien kuin varhaiskasvatushenkilöstönkin välillä. Kasvatuskumppanuus edellyttää kaikkien lapsen ympärillä olevien osapuolten keskinäistä, aktiivista yhteistyötä. (Kuokkanen 2006, 39–40.)

Kasvatuskumppanuuden keskeiset sisällöt liittyvät kasvatukseen ja sen arvopäämääriin, hyviin kasvatukseen menetelmiin sekä hyvään lapsuuteen, vanhemmuuteen ja perheen tehtäviin. Vanhemmilla ja varhaiskasvatushenkilöstöllä on usein erilaisia käsityksiä edellä mainituista asioista. Käsitysten eroavaisuudet johtuvat usein erilaisista arvoista ja erilaisesta elämänhistoriasta. (Karila 2006, 95.) Kasvattajan tulee olla tietoinen omasta kasvatushistoriastaan, arvoistaan, asenteistaan sekä uskomuksistaan, sillä ne vaikuttavat kasvattajan kasvatustietoisuuteen ja siihen sitoutumiseen. (Stakes 2006 a.) Varhaiskasvatushenkilöstön tulee jakaa lapseen liittyviä havaintoja, käsityksiä, tietoa, kokemuksia ja ymmärrystä perheelle heitä kunnioittavasti, asiallisesti ja arkisesti. Vanhempien omat näkemykset ja ratkaisuehdotukset tulee kuulla ja jakaa vanhempaa arvostavalla tavalla. (Kaskela & Kekkonen 2007, 19–20.)

Kasvatuskumppanuus tarkoittaa sitä, että työntekijä ja vanhempi ovat tasa-arvoisessa asemassa kasvatukseen liittyvissä asioissa. Näin ollen työntekijä asettuu vanhemman rinnalle luodakseen vanhemmalle tunteen siitä, että varhaiskasvatushenkilöstö toimii lasta koskevissa asioissa yhteisymmärryksessä vanhemman kanssa. (Kuokkanen 2006, 38.) Kasvatuskumppanuudessa työntekijän ja vanhemman välistä vuorovaikutussuhdetta kuvaa kannattelevuus ja ratkaisukeskeisyys ongelmalähtöisyyden sijasta. Työntekijällä tulee olla arvostava ja myönteisiä vaihtoehtoja hakeva työote suhteessa vanhempiin ja

perheisiin. Kasvatuskumppanuuden rakentaminen ja sen ylläpitäminen on aina kasvattajan vastuulla. (Kaskela & Kekkonen 2007, 19–20.)

Toimivassa kumppanuussuhteessa koti ja päivähoito etsivät yhteisymmärrystä siitä, kuinka lapselle voidaan turvata ehjän kasvun, kehityksen ja oppimisen perusta erilaisissa varhaislapsuuden verkostoissa ja kehitysympäristöissä (Kaskela & Kekkonen 2007, 21). Varhaiskasvatushenkilöstön on luotava kasvatuskumppanuudelle otolliset puitteet. Heiltä odotetaan omien ajattelutapojensa kriittistä arviointia osana ammatillista kehittymistään. Yksi keskeisimmistä kumppanuuden asenteellisista ehdoista on erilaisuuden hyväksyminen ja toisen ihmisen kunnioittaminen. Varhaiskasvatushenkilöstön eräs keskeisimmistä osaamishaasteista onkin tunnistaa vanhempien kumppanuusvalmius. Vanhempien käsitykset kasvatuskumppanuudesta vaihtelevat suuresti, ja tämä vaikuttaakin siihen, kuinka sitoutuneita vanhemmat ovat kumppanuuden rakentamiseen henkilöstön kanssa. (Karila 2006, 96.)

4.2 Kasvatuskumppanuuden lähtökohdat ja periaatteet

Kasvatuskumppanuutta määrittelee neljä eri lähtökohtaa. Ensimmäisenä määrittävänä tekijänä ovat kulttuuriset arvot, jotka vaikuttavat yhteistyöhön, eli siihen, millaisia arvoja, rooleja ja odotuksia perheessä on. Toisena määrittävänä tekijänä on perheen elämän todellisuus eli se, miten perhe kokee oman elämänsä ja millaisessa tilanteessa perhe elää. Kolmanneksi yhteistyötä määrittävät päiväkodin organisaation malli sekä siellä vallitsevat arvot. Lisäksi kasvatuskumppanuuden toteutumiseen vaikuttavat varhaiskasvatushenkilöstön ammatillinen pätevyys, työtavat ja asenteet. (Kuokkanen 2006, 38.)

Kasvatuskumppanuus merkitsee ammatti-ihmisten vastuullisuutta vanhempia kohtaan sekä ammattilaisten ja vanhempien tasavertaisuutta. Lähtökohtana kasvatuskumppanuudessa on se, että sekä vanhemmilla että ammattilaisilla on olennaista tietoa lapsesta. Kumppanuus perustuu molemminpuoliseen kunnioitukseen; vanhemmilla ja ammattilaisilla on yhteisiä tavoitteita lapsen kasvatuksessa. (Karila 2006, 92–93.) Kasvatuskumppanuus rakentuu neljästä periaatteesta, joita ovat kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogisuus.

4.2.1 Kuuleminen

Vuoropuhelun kaksi keskeistä asiaa ovat kuuntelu ja toisen kuuleminen. Kuuleminen ei ole taito vaan ensisijaisesti suhde toiseen ihmiseen. Kuuntelemisessa asetetaan kuulemaan toisen puhetta, ajatuksia ja asia sisältöjä. Kuunteleminen on eläytyvää ja keskittymistä vaativaa toimintaa, se vaatii aitoa läsnäoloa. Kuunteleminen on aitoa kiinnostusta, rehellisyyttä ja empaattisuutta toista ihmistä kohtaan. Kuuntelemisen ehtona on turvallinen ja myönteinen ilmapiiri. Kuunteleminen sisältää joskus riskin ottamisen; kuuntelijan täytyy ottaa vastaan se, mitä toinen ihminen hänelle viestittää. Näin ollen kuunteleminen vaatii omien tunteiden tunnistamista ja niiden hallintaa. Erimielisyydet voivat aiheuttaa tilanteita, joissa kuuntelija alkaa kertoa omia mielipiteitään sekä puolustaa niitä. Näin tapahtuessa kuunteleminen loppuu, eikä kukaan osapuolista enää kuule. (Kaskela & Kekkonen 2007, 32.) Varhaiskasvatushenkilöstön tehtävänä on ymmärtää, että vanhemman tieto ja tuntemus lapsesta perustuu ainutlaatuisen suhteeseen omaan lapseen. Työntekijän työkäytännöt ja puhetapa mahdollistavat sen, että vanhemman ajatukset ja ratkaisuehdotukset tulevat kuulluksi vanhempaa arvostavalla tavalla. (Stakes 2006 b.)

Vuoropuhelussa luennoiminen, olettaminen, syytteleminen ja kritisoiminen estävät kuulevan vuorovaikutussuhteen. Kuulevassa vuorovaikutussuhteessa voidaan pienillä eleillä, sanoilla ja omalla olemuksella viestittää toiselle osapuolelle läsnäoloa ja halukkuutta kuulla. Kuulluksi tuleminen on aina henkilölle eheyttävä kokemus ja näin ollen kasvatuskumppanuuden yksi keskeisimmistä periaatteista. Varhaiskasvatushenkilöstön yksi haaste on irrottautua omasta työ- ja elämänhistoriastaan, jotta vanhempien näkemykset ja kokemukset tulevat kuulluksi ja otetuksi huomioon. Varhaiskasvatushenkilöstön tehtävänä on ottaa vanhempien oma, kokemuksellinen tieto keskustelujen pohjaksi. Näin tehtäessä vanhempien tieto lapsesta tulee kuulluksi, vastaanotetuksi ja arvostetuksi. (Kaskela & Kekkonen 2007, 28–32.) Kuuleva vuorovaikutussuhde vaatii niin kasvattajalta kuin vanhemmalta halukkuutta ja aktiivista osallistumista.

4.2.2 Kunnioitus

Ihminen haluaa tulla hyväksytyksi juuri sellaisena kuin on, ilman ehtoja. Toisen ihmisen kunnioittaminen on hänen arvostamista ja hyväksymistä. Kunnioittava asenne näkyy

ajatuksina ja sitä kautta tekoina. Myönteinen asenne ja asioista avoimesti puhuminen viestittävät toiselle osapuolelle, että häntä arvostetaan. Kunnioituksen puutteesta viestittävät sen sijaan toisen mitätöiminen, selän kääntäminen ja se, ettei toisella tai hänen sanomisellaan ole merkitystä. (Kaskela & Kekkonen 2007, 34.) Omasta elämästä poikkeavien elämäntilanteiden ja arvojen ymmärtäminen sekä hyväksyminen ei ole helppoa, mutta varhaiskasvatushenkilöstölle väistämätön haaste. Erilaisuuden hyväksyminen ja itsestä poikkeavan kunnioittaminen on yksi kasvatuskumppanuuden ehdoista. (Karila 2006, 96.)

Varhaiskasvatuksessa kunnioittaminen ilmenee työntekijän lasta, vanhempia ja perhettä arvostavina ajatuksina ja tekoina. (Stakes 2007.) Todellinen vuorovaikutus edellyttää kunnioitusta, se mahdollistaa asioiden esiin tuomisen peittelemättä ja teeskentelemättä. Kunnioitus vaatii rehellisyyttä ja avoimuutta molemmilta osapuolilta. Myönteisyys puheessa avaa ovia avoimelle ja rehelliselle vuorovaikutukselle. On tärkeää, että vanhemmat kuulevat lapsestaan kasvattajan havaintoja lasta monipuolisesti arvostavalla tavalla. (Kaskela & Kekkonen 2007, 34–35.)

4.2.3 Luottamus

Luottamus rakentuu kuulemisen ja kunnioituksen periaatteista. Luottamuksen syntymiseen tarvitaan aikaa, vuoropuhelua sekä vanhemman ja työntekijän yhteisiä kohtaamisia. Luottamus ei synny hetkessä, vaan rakentuu ajan kanssa, eivätkä pulmalliset tilanteet yleensä ratkea nopeasti. Ihmisen aikaisemmat kokemukset ja muistot samankaltaisista tilanteista ja asioista vaikuttavat luottamuksen syntyyn. Keskeinen tavoite kasvatuskumppanuudessa on luoda luottamuksellinen ilmapiiri vanhempien ja työntekijöiden vuoropuhelulle. Luottamuksen rakentumiseen vaikuttaa myös se, kuinka vanhemmat saavat mahdollisuuksia vaikuttaa lapsensa hoitoon, kasvatukseen ja opetukseen. (Kaskela & Kekkonen 2007, 36–37.)

Työntekijän ja lapsen välinen suhde on useimpien vanhempien mielestä keskeinen tekijä luottamuksen syntymisessä. Kasvattajan herkkä tunnesuhde lapseen herättää vanhemmissa luottamusta ja turvallisuutta. Perustan luottamukselle luo vanhempien ja kasvattajien päivittäinen vuoropuhelu lapsesta ja lapseen liittyvistä asioista. Kasvattajan tulee olla rehellinen ja avoin omista havainnoistaan, se edellyttää kuulevaa ja kunnioit-

tavaa tapaa ottaa asioita puheeksi. Lapset ja vanhemmat tarvitsevat ympärilleen määrätietoisia kasvatuskumppaneita, jotka ovat aitoja, lämmintehkisiä ja empaattisia. (Kaskela & Kekkonen 2007, 36–37.)

4.2.4 Dialogi

Dialogi ymmärretään taitona ajatella, puhua ja toimia yhdessä. Dialogissa pyritään yhteiseen ymmärrykseen, jonka pohjalta sovitellaan yhteen erilaisia tulkintoja. Dialogin ydin on kuulemisessa. Aitoa vuoropuhelua voi synnyttää vain kuuleva suhde, jossa kaikilla osapuolilla on mahdollisuus tulla kuulluksi ja nähdyksi omana itsenään. Dialogi edellyttää tasa-arvoista vuoropuhelua, jossa molempien osapuolien tietämys on yhtä arvokasta. Dialoginen vuoropuhelu sallii eri mieltä olemisen, rehellisyyden ja suorapuheisuuden, koska kuulemisen ja kunnioituksen kokemus kannattelee sitä. Hyvä keskusteluympäristö vanhempien ja työntekijöiden välillä on edellytys dialogiselle kasvatusilmapiirille. (Kaskela & Kekkonen 2007, 38.)

Työntekijä tarvitsee kosketuksen omaan sisäiseen maailmaansa, omiin ajatuksiinsa, kokemuksiinsa ja tunteisiinsa. Näin ollen työntekijä voi antaa tilaa sellaistenkin tarinoiden kunnioittavalle kuulemiselle, jotka ovat vastoin hänen omia arvojaan ja asenteitaan. Yhteys omaan sisäiseen maailmaan antaa kasvattajalle herkätkorvat kuulla ja sydämen tunnistaa aidosti lapsen kokemuksia. Dialogissa tarvitaan näkyväksi tulemistä ja itsensä näkyväksi tekemistä puheen ja tekojen kautta. Tärkeää ei ole oikeassa oleminen tai epäolennaiseen juuttuminen, vaan yhdessä etsiminen, tutkiminen ja tarkasteleminen. (Kaskela & Kekkonen 2007, 38–40.)

5 KASVATUSKUMPPANUUDEN RAKENTUMINEN PÄIVITTÄISESSÄ ARJESSA

5.1 Lapsen päivähoiton aloitus

Kasvatuskumppanuus alkaa aina tutustumisesta, ennen kuin lapsi aloittaa päivähoiton. Luontevin paikka tutustumiselle ja ensimmäiselle tapaamiselle on perheen oma koti, mutta perheen toivoessa keskustelu voidaan käydä myös esimerkiksi hoitopaikassa. Tutustumisen tavoitteena on kartoittaa perheen odotukset ja toiveet sekä lapsen päivähoiton aloitus. Aloituskeskustelun lähtökohtana on antaa perheelle puheenvuoro, jossa perheen erilaiset ennakoasenteet ja kysymykset voidaan selvittää. Mikäli tutustumiskäynti tapahtuu perheen kotona, on työntekijällä ainutlaatuinen tilaisuus luoda kuuleva ja luottamukseen perustuva suhde perheeseen. Kotona tapahtuvan tutustumiskäynnin aikana kasvattaja saa tietoa ja ymmärrystä lapsesta ja lapselle ominaisesta tavasta toimia kotona ja vanhempien kanssa. Työntekijä on vastuussa tutustumistyöstä lapseen ja perheeseen. Aloituskeskustelu tulisi aina toteuttaa kasvatuskumppanuuden periaatteiden mukaisesti kuulevalla, kunnioittavalla, luottamusta ja dialogia rakentavalla tavalla. Tutustumiskäynnillä luodaan pohjaa vanhempien ja varhaiskasvatushenkilöstön väliselle suhteelle. (Kaskela & Kekkonen 2007, 41–42.)

Kun lapsi aloittaa päivähoiton, se koskettaa kaikkia perheen jäseniä. Lapsen elämä muuttuu monin eri tavoin, joita ovat ero vanhemmista, uusien suhteiden rakentaminen ja osallistuminen lapsiryhmän toimintaan. (Munter 2002, 35.) Työntekijä on vastuullisessa roolissa lapsen aloittaessa päivähoitoa. Lapsille tärkeä tunne on jatkuvuus, joka mahdollistuu, kun siirtyminen päivähoitoon tapahtuu vaiheittain. Kasvattajan tulisi omalla kuulevalla ja myötätuntoisella suhtautumisellaan pystyä kannattelemaan sekä lasta että vanhempaa. (Kaskela & Kekkonen 2007, 43.) Tässä suhteessa päivähoiton päivittäiset käytännöt muodostavat perustan vanhempien ja varhaiskasvatushenkilöstön kumppanuussuhteen kehittymiselle (Karila 2006, 101). Vanhemmille on tärkeää, että he voivat jättää lapsensa hyvään ja turvalliseen hoitoon. Vanhemmat voivat eläytyä lapsensa päivään, kun heille kerrotaan hoitopäivän tapahtumia, tunteita ja kokemuksia. (Stakes 2006 b.)

5.2 Vuorovaikutus osana kasvatuskumppanuutta

Anna Asikaisen ja Emmi Kantasen tekemässä opinnäytetyössä, ”*Semmoista yhteensopivaa kasvatusta*” – *Kasvatuskumppanuuden määritelmä ja toteutuminen Sylvän-Sylin päiväkodissa vanhempien näkökulmasta*, tutkimustulokset osoittavat tiedonkulun tärkeyden vanhempien ja henkilökunnan välillä. Tutkimuksen mukaan vanhemmat kokevat tärkeäksi, että niin hyvistä kuin huonoistakin asioista sekä ongelmista pystytään puhumaan avoimesti puolin ja toisin. Vanhempien mielestä edellä mainitut asiat muodostavat kasvatuskumppanuuden keskeisen sisällön. (Asikainen & Kantanen 2008, 34.)

Asikaisen ja Kantasen mukaan vanhemmat kokevat tiedonkulun olevan tietyissä asioissa riittävää, mutta kokevat joutuvansa olemaan joissakin asioissa itse aktiivisempia osapuolia. Vaikka aikaa on rajallisesti, tulisi henkilökunnan kertoa lapsen päivästä, vaikka mitään erikoista ei olisikaan tapahtunut. Tutkimustulosten mukaan vanhemmat toivovat, että tieto kulkisi myös henkilökunnan välillä. Usein eri työntekijät kyselevät samoja asioita lapsesta, mikä osoittaa, ettei henkilökunta ei ole välittänyt viestiä toisilleen. Hyvä tiedonkulku luo vanhemmille turvallisuuden ja välittämisen tunnetta. (Asikainen & Kantanen 2008, 37.)

Joissakin kunnissa ja päivähoitoyksiköissä on käytössä niin sanottu omahoitaja tai vastuukasvattaja käytäntö. Omahoitajakäytäntö tarkoittaa sitä, että lapselle on nimetty yksi kasvattaja/työntekijä, joka on päävastuussa lapsesta. Tämä käytäntö luo lapselle turvallisuuden tunnetta, ja vanhemmille helpotusta tietäessään, että he voivat jakaa tuntemuksiaan yhden tietyn kasvattajan kanssa. (Kaskela & Kekkonen 2007, 44.) Suonenjoen kaupungin varhaiskasvatuksessa omahoitajamallia kehitetään resurssien sekä lasten tarpeiden mukaan, ja se taataan pienimmille ja sitä tarvitseville lapsille. Omahoitajan tehtävänä on luoda ja ylläpitää vuorovaikutusta perheen kanssa, turvata hoitosuhteen hyvä alku ja tehdä vanhempien kanssa varhaiskasvatussuunnitelma sekä huolehtia sen seurannasta. Omahoitaja tutustuu perusteellisesti lapsen ominaispiirteisiin, luo lapsen kontaktin ja tutustuttaa hänet pikku hiljaa muuhun päivähoitoyhteisöön. (Suonenjoen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2008, 23–24.)

Vanhempien ja varhaiskasvatushenkilöstön kumppanuussuhteen kehittymiselle perustan muodostavat päiväkodin päivittäiset käytännöt. Vanhemmille on tärkeää pystyä vaihta-

maan kuulumisia varhaiskasvatushenkilöstön kanssa lasta tuotaessa ja haettaessa. Varhaiskasvatushenkilöstön toimintakäytännöt tällaisissa tilanteissa luovat vanhemmille kuvaa lasten arjesta päivähoidossa. (Karila 2006, 101.) Tätä edellä mainittua ajatusta tukee myös Mia Koivusen pro gradu-tutkielma ”Yhdessä yritetään kasvattaa lasta” – *Vanhempien käsityksiä kasvatuskumppanuudesta ja kasvatuksesta*. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että vanhemmat haluavat osallistua ja vaikuttaa lapsen arkeen päiväkodissa. Henkilökunnan tulisi myös pyrkiä käyttämään enemmän aikaa vanhempien kohtaamiseen. Kasvatuskumppanuudesta tulee rakentaa kokonaisvaltainen, eheä näkemys ja käytäntö sitä koskevien sidosryhmien kesken. (Koivunen 2005, 2.)

Kasvattaja toimii esimerkkinä omalla myönteisellä asenteellaan, ja voi näin ollen rohkaista vanhempia puhumaan, kysymään tai pohtimaan yhdessä lapsen liittyviä asioita. Lapsi on hyvä ottaa mukaan vanhemman ja kasvattajan vuoropuheluun, näin lapsi saa olla konkreettisesti osallinen omissa asioissaan. Lapsen liittyvien päivittäisten asioiden läpi käyminen helpottaa huoli- ja pulmatilanteiden esille ottamista molempien osapuolten kannalta. Lapsi hyötyy eniten kasvattajan ja vanhemman luottamuksellisesta vuoropuhelusta. (Kaskela & Kekkonen 2007, 44–45.)

Lapsen liittyvät kasvatust keskustelut ovat keskeinen osa kasvatuskumppanuuden käytäntöjä. Yleisenä käytäntönä on, että vanhemmat ja varhaiskasvatushenkilöstö keskustelvat lapsen varhaiskasvatuksesta vähintään kerran vuodessa. Lapsikohtainen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan jokaiselle päivähoidossa olevalle lapselle yhdessä vanhempien kanssa. Suunnitelman toteutumista arvioidaan ja päivitetään säännöllisesti. Laatusuunnitelmaa tuovat perheiden ja kasvattajien väliset keskustelut ja tapaamiset, jotka luovat johdonmukaisuutta toisiinsa nähden. Varhaiskasvatussuunnitelmaa tehdessä luodaan lapsesta yhteistä todellisuutta ja ymmärrystä sekä yhteen sovitellaan vanhemman ja kasvattajan kahta erilaista tulkintaa. Vanhemmat ovat oman lapsensa parhaita asiantuntijoita, joten on tärkeää huomioida heidän näkemyksensä niin suunnitelmaa tehdessä kuin toimintaa järjestettäessä. (Kaskela & Kekkonen 2007, 45–46.)

Miia Koivusen tekemässä pro gradu-tutkimuksessa käy myös ilmi vanhempien huoli siitä, ettei varhaiskasvatussuunnitelmia ole käyty arvioiden läpi toimintakauden päätyttyä. Kyseinen seikka heikensi vanhempien osalta varhaiskasvatussuunnitelman merkitystä päiväkodin toiminnassa. Vanhemmat toivovat keskustelukulttuurin säilyvän arjen

kiireestä huolimatta. Päiväkodin henkilöstön tulisikin käyttää enemmän aikaa vanhempien kohtaamiseen. (Koivunen 2005, 61–62.)

6 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSONGELMAT

Tutkimuksemme tarkoituksena on kartoittaa kasvatuskumppanuuden toteutumista Suonenjoen kaupungin varhaiskasvatuksessa. Pyrkimyksenä on saada mahdollisimman realistinen ja luotettava kuva siitä, kuinka varhaiskasvatushenkilöstö kokee kasvatuskumppanuuden toteutuvan työssään. Tarkoituksena on selvittää, kuinka merkittäväksi ja tärkeäksi varhaiskasvatushenkilöstö kokee kasvatuskumppanuuden. Kyselylomakkeen tarkoituksena on antaa meille tietoa henkilöstön ajatuksista ja kokemuksista. Valmis opinnäytetyö puolestaan voi tarjota koko kasvatusyhteisölle tietoa siitä, kuinka työntekijät toimivat ja kuinka he voisivat kehittää kasvatuskumppanuuden toteutumista. Toivomme, että valmis opinnäytetyömme voisi toimia yhtenä kehittämismäisenä työnteekijöiden päivittäisessä arjessa.

Yksi opinnäytetyömme keskeisimmistä tavoitteista on kartoittaa, kuinka kasvatuskumppanuus toteutuu päivittäisessä arjessa työntekijöiden mielestä ja kuinka tietoisesti sitä toteutetaan. Suonenjoen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman mukaan kasvatushenkilöstöllä on halukkuutta kasvatuskumppanuuden kehittämiseen, joten toivomme työmme antavan heille lisää tietoa ja valmiuksia kohdata vanhempia avoimesti ja rohkeasti. (Suonenjoen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2008, 23). Varhaiskasvatushenkilöstön vastaukset antavat tietoa käytettävissä olevista resursseista ja voimavaroista kasvatuskumppanuuden toteuttamiseen.

Opinnäytetyömme tutkimusongelmiksi olemme määritelleet seuraavat kysymykset:

1. Miten työntekijät määrittelevät käsitettä kasvatuskumppanuus?
2. Miten kasvatuskumppanuus työntekijöiden mielestä toteutuu päivittäisessä arjessa?
3. Kuinka kasvatuskumppanuuden toteutumista voisi työntekijöiden mielestä kehittää?

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Idean opinnäytetyömme aiheeseen saimme Diakonia-ammattikorkeakoulun Pieksämäen yksikön opettajalta. Tätä ideaa lähdimme muokkaamaan ja kehittelemään eteenpäin. Aluksi tarkoituksena oli tutkia vanhempien näkökulmaa kasvatuskumppanuuteen, mutta kyseisestä aiheesta oli juuri tehty opinnäytetyö, joten näkökulmamme vaihtui. Päätimme siis tehdä opinnäytetyön kasvatuskumppanuuden toteutumisesta Suonenjoen kaupungin varhaiskasvatuksessa varhaiskasvatushenkilöstön näkökulmasta. Olemme molemmat työskennelleet päiväkodissa, mikä innosti tutkimaan aihetta lisää. Olemme suuntautuneet sosionomin opinnoissamme lapsiin ja nuoriin, joten aihe tuki myös opintojamme. Aiheen saatuaamme aloimme ottaa sähköpostitse yhteyttä Suonenjoen kaupungin päiväkoteihin. Vastauksia alkoi tulla melko pian, minkä jälkeen otimme yhteyttä Suonenjoen kaupungin päivähoidonohjaajaan. Hän oli innoissaan aiheesta, ja tästä kumpusikin ajatus siitä, että tutkimus toteutettaisiin kattavasti kaikissa Suonenjoen varhaiskasvatuksen yksiköissä. Teimme hänen kanssaan sopimuksen opinnäytetyöyhteistyöstä. Ennen tutkimuksen varsinaista aloittamista anoimme kirjallisen luvan tutkimuksellemme Suonenjoen kaupungin koulutusjohtajalta.

7.1 Tutkimusjoukko

Tutkimuksemme kohderyhmänä toimi Suonenjoen kaupungin varhaiskasvatushenkilöstö, johon kuuluvat päiväkodin/esikoulun työntekijät, ryhmäperhepäivähoidon työntekijät sekä perhepäivähoitajat. Tutkimusjoukko oli kooltaan 58 henkilöä. Suonenjoen kaupungin pienen koon takia saimme tutkimukseemme kaikki päiväkodit, esikoulut, ryhmäperhepäiväkodit sekä perhepäivähoitajat. Emme halunneet rajata tutkimustamme vain tiettyihin varhaiskasvatuksen yksiköihin, koska tällöin tutkimuksen luotettavuus olisi kärsinyt. Yhteistyökumppanimme toimi Suonenjoen kaupungin päivähoidonohjaaja.

Tutkimuksessamme mukana olleet varhaiskasvatuksen yksiköt olivat Iisveden, Kopolan, Valkeisenmäen ja Metsolan päiväkodit, Sammalselän esiopetusryhmä, Iisveden ja

Kopolan ryhmäperhepäiväkoti sekä perhepäivähoito. Alussa lähetimme jokaiselle yksikölle sähköpostia, jossa kerroimme itsestämme ja aiheestamme.

7.2 Tutkimusaineiston tiedonkeruumenetelmät

Tutkimusaineisto kerätään tutkittavilta kyselylomakkeilla. Valitsimme kyselylomakkeiden käytön tutkimusjoukon suuren koon vuoksi. Muut tiedonkeruumenetelmät eivät olisi olleet ajan ja resurssien niukkuuden vuoksi mahdollisia. Kyselylomakkeet sisälsivät kahdenlaisia kysymyksiä, kvalitatiivisia eli laadullisia ja kvantitatiivisia, eli määrällisiä kysymyksiä. Halusimme tehdä kyselylomakkeesta puolistrukturoidun, koska kaikkiin kysymyksiin ei ollut järkevää ja mahdollista laittaa vastausvaihtoehtoja. Kyselylomakkeessa olevat taustakysymykset olivat suljettuja, muut kysymykset avoimia. Koska halusimme tutkia vastaajien henkilökohtaisia näkemyksiä, avoimet kysymykset antoivat vastaajille enemmän tilaa ja mahdollisuuksia ilmaista itseään. Käyttämällä puolistrukturoitua kyselylomaketta ajattelimmekin saavamme käyttöömmehä mahdollisimman monipuolisen ja kattavan tutkimusaineiston.

7.3 Tutkimuksen kulku

Opinnäytetyön ideoinnin ja yhteistyökumppaneiden löytymisen jälkeen aloimme työstää tutkimussuunnitelmaa, jonka pohjalta alkoi rakentua myös opinnäytetyöme teoriaosuus kesällä 2008. Pidimme välitapaamisia päivähoitondhjaajan ja opinnäytetyötä ohjaavan opettajan kanssa tutkimuksen tekemisen ohella. Opinnäytetyön teoriaosuuden pohjalta rakensimme kyselylomakkeet, jotka toimitimme varhaiskasvatuyksiköihin henkilökohtaisesti joulukuussa 2008. Toimitimme kyselylomakkeet henkilökohtaisesti, koska halusimme tavata varhaiskasvatushenkilöstöä kasvotusten, mahdollisten lisä ohjeiden antamiseksi. Kyselylomakkeisiin oli aikaa vastata kaksi viikkoa, minkä jälkeen keräsimme ne itsellemme analysointia varten. Muutamia kyselylomakkeita palautui meille vielä tammikuun 2009 alussa. Kyselylomakkeet palautettiin meille joko suljetuissa kirjekuorissa tai suljetussa laatikossa anonymiteetin säilyttämiseksi. Saatu aineisto käsiteltiin ehdottoman luottamuksellisesti ja nimettömänä.

Kyselylomakkeita jaettiin 58 kappaletta, joista 31 kappaletta palautui meille. Näistä kaksi jouduttiin hylkäämään, koska ne palautuivat meille tyhjinä. Tästä johtuen tutkimusaineistomme koostui 29 vastauksesta. Aloitimme kyselylomakkeiden analysoinnin keväällä 2009. Tutkimuksemme tulokset auki kirjoitimme kesän 2009 aikana. Opinnäytetyön tekijöinä sitoudumme vaitiolovelvollisuuteen, joka jatkuu valmistumisen jälkeenkin. Tutkimuksen valmistumisen ja julkaisun jälkeen saatu tutkimusaineisto hävitetään väärinkäytösten estämiseksi.

7.4 Tutkimusaineiston analysointi

Kvalitatiiviselle eli laadulliselle tutkimukselle on ominaista todellisen elämän kuvaaminen. Tähän sisältyy ajatus, että todellisuus on moninainen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on pyrkimyksenä löytää tai paljastaa tosiasioita. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 156–158.) Kiviniemi (2001, 68) toteaa, että laadullisessa tutkimuksessa aineistoja kerätään usein menetelmillä, jotka vievät tutkijan lähelle tutkimuskohdettaan. Tällöin tutkijan tärkeimpänä tavoitteena on tuoda esille tutkittavien oma ääni ja omat näkökulmat tutkittavana olevasta ilmiöstä. Omassa tutkimuksessamme kyselylomakkeet sisälsivät laadullisia kysymyksiä, joihin ei annettu valmiita vastausvaihtoehtoja, vaan vastaaja tuotti tekstin itse.

Kvantitatiivinen yhteiskuntatutkimus kuvaa ja tulkitsee yhteiskuntailmiöitä tieteen yleisen logiikan mukaisesti kehittämällä mahdollisimman tarkkoja mittausmenetelmiä, keräämällä tutkimusaineistot esim. edustavien väestötosten perusteella ja soveltamalla tilastotieteen menetelmiä saatuihin aineistoihin oikeiden johtopäätösten tekemiseksi. (Tilastokeskus i.a..) Käytimme omissa kyselylomakkeissamme myös kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusta. Kyselylomakkeet sisälsivät siis kvantitatiivisia kysymyksiä, joihin vastaajalle oli annettu valmiit vastausvaihtoehdot. Näillä kysymyksillä kartoitimme vastaajien taustatietoja.

Kyselylomakkeemme sisälsivät sekä laadullisia että määrällisiä kysymyksiä. Kyselylomakkeiden analysoinnin aloitimme aineiston tarkistamisella. Tämän tarkoituksena oli selvittää, onko lomakkeissa virheellisyksiä tai puuttuuko niistä tietoja. Tämän tarkas-

tuksen perusteella päätimme, joudummeko hylkäämään joitakin lomakkeita. Seuraavaksi alkoi aineiston varsinainen analysointi. Kysymykset, joissa oli valmiit vaihtoehdot, analysoimme käyttämällä Excel-taulukko-ohjelmaa. Avoimet kysymykset ryhmittelimme esille nousseiden teemojen mukaan, minkä jälkeen ryhmittelimme ne vielä erilaisten vastausten perusteella pienemmiksi kokonaisuuksiksi. Lopuksi analysoimme vastausten sisältöä. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 144–145.)

Käytimme laadullisen tutkimusaineistomme analysointimenetelmänä aineistolähtöistä sisällönanalyysiä, johon kuuluvat aineiston redusointi, klusterointi sekä abstrahointi. Aineiston redusointi tarkoittaa aineiston pelkistämistä, eli siitä karsitaan epäolennaiset asiat pois. Aineiston klusteroinnissa eli ryhmittelyssä aineistosta koodatut ilmaukset käydään läpi etsimällä niistä samankaltaisuuksia sekä eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Aineiston abstrahoinnin avulla puolestaan erotetaan aineistosta tutkimuksen kannalta olennainen tieto ja muodostetaan teoreettisia käsitteitä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 110–114.) Omassa tutkimuksessamme informaatio tiivistettiin koodaamalla siitä olennaiset ilmaukset. Aineistosta pyrimme etsimään tutkimusongelmiimme liittyviä vastauksia. Tulkinnan helpottamiseksi alleviivasimme olennaiset asiat erivärisillä kynillä. Luokitteluvaiheessa aineisto tiivistyi, ja pelkistetyt ilmaukset ryhmiteltiin pienemmiksi kokonaisuuksiksi. Viimeisenä työvaiheena seurasi aineiston abstrahointi, jonka avulla erotimme tutkimuksen kannalta olennaisen tiedon ja muodostimme niistä tutkimustuloksia. Kielellisistä ilmauksista siirryimme siis teoreettisiin käsitteisiin ja johtopäätöksiin.

8 TUTKIMUSTULOKSET

8.1 Kyselyyn vastanneiden taustatietoja

Vastaajajoukko koostui Suonenjoen kaupungin varhaiskasvatushenkilöstöstä, jotka työskentelevät useissa eri pisteissä. Kyselyyn vastasi 29 henkilöä, joista yksi oli jättänyt vastaamatta taustatietoihin. Kaikki taustatietoihin vastanneet henkilöt ovat naisia (n=28). Taulukko 1 osoittaa kyselyyn vastanneen varhaiskasvatushenkilöstön jakautumisen eri työympäristöihin. Vastaajat ilmoittivat edellä mainittujen vaihtoehtojen lisäksi vuorohoidon ja esikoulun. Vuorohoidossa työskentelee vastaajista kaksi ja esikoulussa kolme.

TAULUKKO 1. Työympäristö (n=28)

Työympäristö	Lukumäärä (N)
Päiväkoti	11
Ryhmäperhepäivähoito	5
Perhepäivähoitaja kotona	7
Muu	5

Kyselyyn vastanneista suurin osa on iältään 35-50-vuotiaita. Kyselyyn vastanneista kaksi henkilöä ei ilmoittanut ikäänsä.

TAULUKKO 2. Vastaajien ikäjakauma (n=25)

Vastaajien ikäjakauma	Lukumäärä (N)
alle 25 v.	2
25-34 v.	1
35-50 v.	15
yli 50 v.	8

Suurin osa vastaajista oli ammatiltaan perhepäivähoitajia. Lastenohjaajia oli kuusi ja he muodostivat toiseksi suurimman ryhmän vastaajista. Sosionomin koulutuksen saaneita

vastaajissa ei ollut yhtään. Kaksi vastaajista oli laitoshuoltajia, jotka osallistuvat työnsä ohella lastenhoitoon. Lisäksi vastaajissa oli yksi päiväkotityöntekijä sekä yksi erityislastentarhanopettaja. (Taulukko 3)

TAULUKKO 3. Vastaajien ammatti (n=28)

Ammatti	Lukumäärä (N)
Lastentarhanopettaja	5
Lastenhojaaja/lastenhoitaja	6
Sosionomi	0
Lähihoitaja	3
Perhepäivähoitaja	9
Sosiaalikasvattaja	2
Muu	3

Suurimmalla osalla vastaajista on yli 20 vuotta työkokemusta alalta. Vastaajista vain viidellä on alle viisi vuotta työkokemusta. Kysyttäessä työsuhteen laatua 24 ilmoitti olevansa vakinaisessa työsuhteessa, 2 määräaikaisessa suhteessa ja kaksi ilmoitti tekevänsä sijaisuuksia/keikkatyötä. Tämän lisäksi 25 vastaajaa ilmoitti tekevänsä säännöllistä päivätyötä ja 3 ilmoitti tekevänsä vuorotyötä.

TAULUKKO 4. Vastaajien työkokemus alalta (n=28)

Työkokemus alalta	Lukumäärä (N)
alle 5 vuotta	5
5-10 vuotta	4
11-20 vuotta	6
yli 20 vuotta	13

8.2 Kasvatuskumppanuus varhaiskasvatushenkilöstön määrittelemänä

Viisitoista kyselyyn vastanneista mieltää kasvatuskumppanuuden yhteistyöksi varhaiskasvatushenkilöstön ja vanhempien välillä. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikki lapsen ympärillä olevat aikuiset pyrkivät samaan päämäärään.

”Kodin ja päiväkodin tiiviimpää yhteistyötä, esim. lapsen aloittaessa hoidon.” (20)

”Yhteistyötä vanhempien kanssa lapsen liittyvissä kasvatusasioissa. Keskusteluja vanhempien kanssa.” (4)

Vastanneiden mielestä keskeistä kasvatuskumppanuudessa on kahden eri näkökulman yhteensovittaminen, kodin ja päivähoidon. Keskusteluissa molempien tuoma tieto pyritään yhdessä hyödyntämään lapsen parhaaksi. Varhaiskasvatushenkilöstö kokee avoimen ja tiiviin vuorovaikutuksen yhteistyön ja kasvatuskumppanuuden edellytykseksi. Osa vastaajista kokee kasvatuskumppanuuden olevan työnsä keskeinen lähtökohta. Työtä tehdään lapsia varten, merkitykselliseksi tämän tekee yhteistyö vanhempien kanssa. Vanhemmat ovat lapsiensä parhaita asiantuntijoita, näin ollen heidän näkemyksensä lapsesta tulee ottaa huomioon.

Kyselyyn vastanneista seitsemän mieltää kasvatuskumppanuuden tarkoittavan varhaiskasvatushenkilöstön ja vanhempien suhdetta, jossa yhdessä kasvatetaan ja hoidetaan lasta, toinen toistaan tukien. Varhaiskasvatushenkilöstö ja vanhemmat tukevat yhdessä lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista.

”Se on ”suhde”, jonka muodostamme me päiväkodin työntekijät ja vanhemmat. Yhdessä huolehdimme/tuemme lapsen kasvatusta, kehitystä, oppimista. Muistaen kuunnella vanhempia ja kunnioittaa heidän päätöksiään.” (23)

Näiden henkilöiden mielestä lapsi ei ole irrallinen yksilö, vaan häneen vaikuttavat kaikki perheen sisäiset asiat. Lapsen parasta ajatellen työn tekemisen edellytyksenä on luonteva ja toimiva yhteistyö vanhempien kanssa. Näin ollen on tärkeää kuunnella vanhempia ja kunnioittaa heidän päätöksiään. Tällä tavoin luodaan luottamuksellinen ilmapiiri, joka antaa mahdollisuuden keskustella asiasta kuin asiasta.

Kaksi vastaajista mieltää kasvatuskumppanuuden erilaisuuden ymmärtämiseksi ja hyväksymiseksi. Tällä he tarkoittavat erilaisten kasvatuskäsitysten ja menetelmien yhteensovittamista. Käytännössä tämä tarkoittaa heidän mielestään sitä, että vanhemmat ja varhaiskasvatushenkilöstö kykenevät yhdessä keskustellen sopimaan yhteisistä kasvatuksellisista linjoista. Tämä vaatii toisen ymmärtämistä ja erilaisten kasvatustapojen hyväksymistä. Muutama kyselyyn vastaajista on kuullut kasvatuskumppanuudesta, mutta heillä ei ole selkeää käsitystä siitä, mitä se on, tai mitä se pitää sisällään. Kahdelle vastaajista käsite on tuntematon, eivätkä he ole kuulleet siitä aikaisemmin.

Kysyttäessä, missä vastaajat ovat kuulleet käsitteestä kasvatuskumppanuus, suurin osa (n=12) vastasi kuulleensa siitä koulutuksessa. Koulutuksista keskeisimpänä mainittiin Vasu-koulutus. Työssä ja työpaikkakeskusteluissa oli asiasta kuullut 7 henkilöä. Useat vastaajista toivat esille sen, että kasvatuskumppanuudesta on järjestetty pieni- muotoista koulutusta, mutta kaikki eivät ole siihen päässeet osallistumaan. Tämän lisäksi esille nousi pitkäkestoisen koulutuksen puute aiheesta. Tarkempi erittely vastauksista taulukossa 5.

TAULUKKO 5. Missä kuullut käsitteestä kasvatuskumppanuus?

Missä kuullut käsitteestä kasvatuskumppanuus?	Määrä (N)
Työssä/työpaikka keskusteluissa	7
Koulutuksessa	12
Opintojen yhteydessä	4
Lukenut aiheeseen liittyvää materiaalia	4
Ei ole kuullut käsitteestä	2
n=	29

8.3 Kasvatuskumppanuuden toteutuminen päivittäisessä arjessa

Varhaiskasvatushenkilöstöltä kysyttiin kasvatuskumppanuuden roolista omassa työssä. Suurin osa (n=10) kokee, että kasvatuskumppanuus tulee esille keskusteluissa ja tapaamisissa lapsen vanhempien kanssa. Tällaisia keskusteluja sekä tapaamisia ovat esimerkiksi Vasu-keskustelut sekä lapsen hoitoon tuonti ja hoidosta hakutilanteet.

”Päivittäin vaihdan kuulumisia vanhempien kanssa ja keskustelemme, jos on sattunut hoidossa tai kotona jotain joka vaikuttaa päivän kulkuun.” (28)

”Lasten vanhempien kanssa tehdään yhdessä Vasut ja päivittäin vaihdetaan kuulumisia ja tunteita.” (17)

”Vasu-keskusteluissa yhdessä sovitut johdonmukaiset periaatteet auttavat lasta.” (25)

Nämä tilanteet ovat pääasiassa niitä, joissa varhaiskasvatushenkilöstö ja vanhemmat tapaavat toisiaan säännöllisesti. Lapsen tuonti ja hakutilanteet ovat keskeisessä asemassa tiedonkulun kannalta. Silloin voidaan keskustella kuulumisista ja vaihtaa lapsen päivään liittyviä tietoja. Vasu-keskusteluissa pyritään sopimaan yhteisistä kasvatulinjoista ja periaatteista, joiden pohjalta päivittäistä arkea rakennetaan yhdessä, lapsen parhaaksi.

Yhdeksän vastaajista koki kasvatuskumppanuuden olevan merkittävässä roolissa omassa työssään. He kokivat kasvatuskumppanuuden tärkeäksi työvälineeksi ja oman työnsä lähtökohdaksi.

”Se on yksi työni tärkeimmistä työkaluista. Yleensä lasten asioita saa viettyä eteenpäin jos yhteys vanhempiin on hyvä ja luonteva.” (12)

”Mielestäni se on tärkeässä roolissa. Lapset ovat suuren osan ajasta hoidossa, jolloin vanhemmat saattavat olla jopa vähemmän aikaa lasten kanssa. Tällöin me päiväkodinhenkilökuntana työssämme tuemme lapsen kasvua.” (23)

”Tärkeä rooli, että pystytään kasvattamaan lapsia yhdessä vanhempien ja muiden tahojen kanssa, ja päästään tiettyyn päämäärään yhdessä sovituilla pelisäännöillä.” (21)

Vastaajat kokevat, että heidän työnsä tavoitteena on hyvinvoiva lapsi, ja tästä syystä yhteistyö vanhempien kanssa on erityisen tärkeää. Vastaajien mielestä heidän roolinsa on tukea perhettä kasvatustehtävässä ja sovittaa näin ollen yhteen erilaiset vastuut ja roolit.

Kolme vastaajista kokee, että kasvatuskumppanuus omassa työssä merkitsee saman kielipuhumista vanhempien kanssa sekä kykyä ottaa puheeksi hankalatkin asiat. Tämä pitää sisällään molemminpuolisen luottamuksen rakentumisen sekä salassapitovelvoit-

teet. Kun suhde vanhempiin on avoin ja luottamuksellinen, on helppoa keskustella kaikista vastaantulevista asioista yhdessä ja ratkoa eteen tulleita ongelmia.

”Mikäli yhteydessä vanhempiin on pulmia, ei yleensä suhde lapseenkaan ole yhtä avoin.” (12)

”Puolin ja toisin mietimme mikä olisi jokaisen omalle lapselle hyväksi/parhaaksi meidän resurssit huomioon ottaen. Vanhemmat tuntevat lapsensa parhaiten, yritämme ottaa tarpeet huomioon.” (10)

Vastaajista muutama on sitä mieltä, että kasvatuskumppanuus on heidän työssään itseltään selvä asia, joka toteutuu päivittäisessä työskentelyssä ilman suuria ponnistuksia. Kaksi vastaajista ilmoittaa kasvatuskumppanuuden olevan käytössä, mutta he toivovat, että siihen panostettaisiin enemmän, ja että kaikki työtä tekevät sitoutuisivat siihen entistä enemmän. Muutama vastaajista mieltää kasvatuskumppanuuden olevan tekemisissä olemista lasten ja heidän vanhempiensa kanssa.

8.3.1 Omahoitajuus työmenetelmänä

Kysyimme kyselyyn vastanneilta, onko heidän työyksikössään käytössä omahoitaja – menetelmä. Vastaajista neljä ilmoitti, ettei heillä ole käytössä kyseistä menetelmää. Suurin osa vastaajista (13 henkilöä) ilmoitti, että heillä kyseinen menetelmä on käytössä työyksikössään. Omahoitajalla/”vastuuaikuisella” on päävastuu lapsen asioista ja yhteydenpidosta lapsen vanhempiin.

” Omahoitajan rooli korostuu lapsen aloittaessa hoidossa. Omahoitaja tutustuttaa lapsen hoitopaikkaan. Käy Vasu-keskustelut vanhempien kanssa, vanhemmille viestit/tiedot kertoo omahoitaja, ruokailee ”omien” lasten kanssa, kuuntelee lasta hänen huolissaan, on lähellä.” (15)

” Vanhempien kanssa käytävät Vasu ym. keskustelut hoitaa omahoitaja.” (17)

”Omahoitajalla on päävastuu neljästä lapsesta, hän huolehtii tutustuttamisen päivähoiton alussa, kasvatus- ja hoitosuunnitelman laatimisen yhdessä perheen kanssa, vasu:n tekemisen yhdessä perheen kanssa. Isompien ja vaikeiden asioiden tiedottaminen jää omahoitajan vastuulle myös.” (13)

Vastaajien mukaan omahoitajuus tarkoittaa käytännössä sitä, että omahoitaja antaa lapselle aikaa ja tutustuttaa hänet uuteen paikkaan ja ihmisiin. On tärkeää, että lapselle syntyy kiinteä ja hyvä suhde ainakin yhteen aikuiseen. Omahoitaja pitää yhteyttä vanhempiin päivittäin ja hoitaa kasvat keskustelut omien lapsiensa osalta. Varhaiskasvatushenkilöstö kokee roolinsa tärkeänä sekä lapsen että perheen kannalta. Hyvin pohjustettu suhde kantaa ja tuottaa hedelmää. Jokainen työntekijä tekee työtä omalla persoonallaan.

Yhdeksän vastaajista ilmoitti, että omahoitajuusmenetelmä on heillä käytössä jossakin määrin ja erilaisissa muodoissa. Esikoulussa lapsiryhmät on jaettu kahteen ryhmään, eli käytössä ei ole varsinaista omahoitajamenetelmää, vaan ryhmästä vastaa oma esikouluopettaja.

”Iso eskari ryhmä on jaettu kahtia; kummallakin on oma lastentarhanopettaja ja lastenhoitaja. Aukioloaikojen puitteissa olisi hankala toteuttaa, ehkä ”oma ope” systeemi toimii!” (24)

Kahden vastaajan työyhteisössä lapset on jaettu pienempiin ryhmiin, joista vastaa yksi ja sama henkilö, joissakin tapauksissa kaksi henkilöä. Nämä henkilöt ohjaavat omia lapsiaan ryhmänä ja vastaavat keskusteluista perheen kanssa. Vuorohoito aiheuttaa ongelmia omahoitajamenetelmän toteuttamiselle, koska omahoitaja ei aina välttämättä ole paikalla.

8.3.2 Varhaiskasvatussuunnitelmien/esiopetussuunnitelmien laadinta

Kyselyyn vastanneista henkilöistä 20 kertoi osallistuvansa varhaiskasvatussuunnitelmien/esiopetussuunnitelmien laadintaan. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että suunnitelmat täytetään yhdessä vanhempien kanssa keskustellen.

”Yhdessä vanhempien kanssa pohditaan ko. lapsen asioita ja kerron ja kirjaan, jos on jotain huomioitavaa.” (8)

”Vanhempien kanssa yhdessä täytetään lomake lapsen kehityksestä. Mitä osaa missä asioissa tarvitsee kääntyä ammattiapuun.” (7)

”Kyllä; Yhdessä vanhempien kanssa löytää lapsen vahvuudet, voimavarat sekä kehityksen mahdolliset osa-alueet/pulmakohdat, jossa on tuen tai harjoittelun tarvetta, lapsen omat mielipiteet myös tärkeitä.” (25)

Joissakin tapauksissa työntekijä esitäyttää lomakkeen ennen keskustelua vanhempien kanssa. Lomaketta muokataan ja täydennetään vanhempien kanssa käytävän keskuste-

lun pohjalta. Kahdeksan vastaajista ilmoitti, että he eivät osallistu kyseisten suunnitelmien laadintaan, ja yksi vastaajista ilmoitti osallistuvansa suunnitelmien laadintaan satunnaisesti.

Varhaiskasvatus/esiopetussuunnitelmien laadintaan osallistuu yleensä työntekijä/omahoitaja sekä lapsen vanhemmat. Joissakin tapauksissa myös lapsi voi olla mukana suunnitelman laadinnassa. Mikäli lapsella on erityisen tuen tarpeita, voi keskustelussa olla mukana myös neuvolan edustaja, erityislastentarhanopettaja, puheterapeutti, hoitava taho (esim. KYS) ja henkilökohtainen avustaja.

Varhaiskasvatus/esiopetussuunnitelmien sisällöistä tiedotetaan pääsääntöisesti koko henkilökuntaa. Yli puolet vastaajista ilmoitti, että kyseiset suunnitelmat sisältöineen käydään läpi koko henkilökunnan kanssa keskustellen, erilaisissa työpaikkakokouksissa. Näin ollen kaikki olennainen tieto lapsesta on koko työyhteisöllä.

”Keskustelut käydään pääpiirteissään läpi työpaikan omissa palaverissa. Tärkeät asiat kerrotaan heti työyhteisölle. tiedotettavia asioita ovat esim. kehityksen vaihe, tuen tarve, huolet, pelot, kiitokset, toiveet päivähoitoa kohtaan, muuttunut perhetilanne.” (13)

”Tiedotukset palaverissa tai akuutit asiat kirjataan yhdessä sovittuun paikkaan. Työyhteisön kanssa käydään läpi koko vasu.” (21)

”Pidetään palaveria ja viikkoinfoja. Tiedotetaan niistä asioista, jotka vaikuttavat lapsen päivään. Arkaluontoisemmat sitten vain lähimmille hoitajille.” (14)

Vastaajista kuusi ilmoitti, että kyseisten suunnitelmien sisällöistä infotaan työyhteisön sisällä vaihtelevasti. Tämä tarkoittaa sitä, että vain tärkeät ja olennaiset asiat ilmoitetaan kaikille. Näitä ilmoitettavia asioita ovat sellaiset seikat, jotka vaikuttavat päivittäiseen hoitoon ja arkeen.

Vastaajien mukaan varhaiskasvatus/esiopetussuunnitelmia säilytetään pääsääntöisesti lasten omissa kansioissa, työyksiköissä. Kansioita säilytetään yleensä lukitussa tilassa tai kaapissa. Muutamassa tapauksessa lapsen kyseinen suunnitelma on lisäksi tallennettuna tietokoneelle. Perhepäivähoitajat säilyttävät hoitolastensa vasuja kotona, lapsen siirtyessä toiseen hoitopaikkaan siirtyy vasu tämän mukana.

Varhaiskasvatus/esiopetussuunnitelmien tarkastusväleissä löytyy eroja. Suurin osa (n=15) vastaajista ilmoitti, että suunnitelmia tarkastellaan 2 kertaa vuodessa, tarpeen vaatiessa useamminkin. Vanhemmat osallistuvat tarkasteluun ainakin näinä kahtena kertana. Varhaiskasvatushenkilöstö arvioi ja seuraa lapsen kehitystä päivittäin ja viikoittain. Suunnitelmaa täydennetään aina tarpeen vaatiessa.

”Seurataan vähintään 2 kertaa vuodessa miten yhteiset tavoitteet ovat toteutuneet. Perheen halutessa useamminkin toimintakauden aikana. Kun uusia asioita lapsen kohdalla tulee ne kirjataan vasuun heti.” (21)

”Arviointia suoritetaan kerran syksyllä ja kerran keväällä ja aina tarpeen mukaan. Muuttamalla toimintaa kunkin lapsen tarpeiden mukaan, jos se on mahdollista, tarjoamalla lapselle hänen kehitystään tukevaa toimintaa.” (13)

”Varhaiskasvatussuunnitelmaan on merkitty tavoitteet ja päivämäärä jolloin käydään uusi keskustelu. Keskustelu pidetään noin puolen vuoden välein.” (29)

Seitsemän vastaajista ilmoitti, että suunnitelmia tarkastetaan ja arvioidaan kerran vuodessa yhdessä vanhempien kanssa. Mikäli tarve vaatii, niin useammin.

”Noin vuoden päästä arvioidaan tavoitteiden saavuttamista yhdessä vanhempien kanssa ja laaditaan uusia tavoitteita jos entiset on saavutettu.”(1)

”1 kerta/vuodessa ja/tai aina kun katsotaan tarpeelliseksi.” (4)

Kysyttäessä vanhempien roolia varhaiskasvatus/esiopetussuunnitelmien laadinnassa, kokivat kaikki vastaajat vanhempien roolin tärkeäksi ja merkittäväksi. Vastaajat toivat esille sen, että vanhemmat ovat oman lapsensa parhaita asiantuntijoita, ja näin ollen heillä on tärkeä ja keskeinen rooli suunnitelmien laadinnassa. Yhdeksän vastaajista ilmoitti, että vanhemmat täyttävät ensin kotona suunnitelmaa, joka sitten käydään yhdessä keskustellen läpi.

”Vanhemmat täyttävät ensin Vasun kotona ennen keskusteluun tuloa. Informoivat muuttuneista tiedoista ”omaa hoitajaa.” (21)

”He pohtivat kotona kyselylomakkeen avulla, mitä ajattelevat lapsensa tarpeista ja oppimisesta. Tämä mielipide on hyvin tärkeässä roolissa suunnitelmien laadinnassa.” (12)

”Vanhemmat saavat kirjoittaa omat asiat/näkemyksensä/toiveet suunnitelmiin joista sitten keskustellaan yhdessä.” (10)

Vastaajista 16 henkilöä kertoi, että suunnitelmat laaditaan vanhempien kanssa yhdessä keskustellen. Keskustelulle varataan riittävä aika, ja lomaketta täytetään kohta kohdalta yhdessä. Keskeistä tässä on vanhempien tuntemus ja tietämys omasta lapsestaan. Vanhemmilla on usein sellaista tietoa lapsestaan, jota varhaiskasvatushenkilöstöllä ei ole.

”Kertoa omat toiveet ja tavoitteet ja se, millaisia kasvatuksellisia ohjeita kotona noudatetaan. ottaa tarvittaessa yhteyttä, jos joku asia mietityttää. Vaihtaa kuulumisia.” (28)

”Vanhempien tulee tietää asioita lapsensa hoidosta, kuinka sujuu ja tehdä suunnitelma hoitajan kanssa ja onko päästy tavoitteeseen hoidossa. Rooli on tärkeä koska vanhemmat tuntevat lapsensa parhaiten.” (4)

”Kertovat oman arvionsa lapsen taidoista ja kehityksestä ja antavat meille toiveita asioista mihin meidän pitäisi puuttua.” (9)

”Vanhemmat yleensä tuntevat lapsensa paremmin kuin me, tietävät sellaista mihin me emme välttämättä törmää ollenkaan. Eli hyvin tärkeä rooli.” (16)

Kaksi vastaajista kokee, että vanhempien rooli suunnitelmien laadinnassa ja seurannassa on yhtä tärkeä kuin hoitajan. Eli he asettavat molempien näkemyksen lapsesta samalle tasolle. Tietoa lapsesta on molemmilla, tieto vaan on erilaista.

8.3.3 Varhaiskasvatushenkilöstön rooli kasvatuskumppanuuden toteuttamisessa

Vastaajista yhdeksän arvioi oman roolinsa olevan tärkeä ja keskeinen, kun lähdetään rakentamaan kasvatuskumppanuutta suhteessa vanhempiin. Varhaiskasvatushenkilöstön on osattava kuunnella vanhempia ja kyettävä ottamaan huomioon heidän toiveensa. Ongelmatilanteisiin etsitään yhdessä ratkaisuja luomalla keskusteluyhteys vanhempiin. Pitkän työkokemuksen koettiin antavan lisää valmiuksia kasvatuskumppanuuden rakentamiseen suhteessa vanhempiin.

”Pitkäaikainen kokemus antaa tietoja ja taitoja tukea vanhempia monenlaisissa ongelmatilanteissa, tärkeä rooli.” (2)

Kolmetoista vastaajaa piti omaa rooliaan laajana ja moniulotteisena. Heidän mielestään on tärkeää kohdata vanhemmat asiallisesti ja kunnioittavasti, keskustelemalla lapseen liittyvistä asioista. Vastuu vuorovaikutuksen toteutumisesta on työntekijällä, koska varhaiskasvatushenkilöstön tehtävänä on antaa tietoa esimerkiksi lapsen mahdollisista tuen tarpeista ja valmiuksista.

”Olemalla itse avoin, rehellinen, ystävällinen ja ymmärtäväinen vanhempia ja lapsia kohtaan, edistää yhteistyötä ja kommunikaatiota.” (10)

”Tärkeää luoda hyvä ja lämmin vuorovaikutussuhde. Pystyä kuuntelemaan vanhempia, ja osata oikealla tavalla tuoda myös huonot asiat esille. Tuoda vanhemmille esille, että pystyy olemaan lapselle turvallinen aikuinen. Luottamus isolla L:llä. Asioista keskustelu.” (23)

Työntekijät kokivat olevansa osana kasvatuskumppanuutta vanhempien rinnalla ja tukena. Heidän tehtävänsä on kannustaa ja nähdä vanhemmat lapsensa kasvatuksen voimavarana. Tärkeää on myös toimia tasa-arvoisesti suhteessa vanhempiin ja löytää lapsesta hyvää/positiivista kerrottavaa. Lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen on myös yksi tärkeä osa työntekijän roolia.

”Tuen perheen näkemyksiä ja olen tukena muutoksissa, mutta tuon myös esille päivähoidon periaatteita.” (21)

Kaksi vastaajista koki roolinsa olevan ns. tiedonvälittäjä suhteessa vanhempiin - tehtävänä on kertoa vanhemmille lapsen taidoista, kehityksestä ja kasvusta. Tämä tarkoittaa sitä, että he tuovat myös oman kokemuksensa ja koulutuksensa tuoman tiedon mukaan keskusteluun. Yksi vastaaja oli sitä mieltä, että hänellä on vastuu kasvatuskumppanuuden muodostamisessa. Tämän jälkeen vanhemmilla on oikeus valita, kuinka he ”kumppanuuteen” lähtevät. Yksi vastaajista koki olevansa välillä enemmän ”opettajan” kuin hoitajan roolissa.

8.3.4 Vuorovaikutus vanhempien kanssa sekä heidän osallistumismahdollisuutensa

Vastanneista kolmesta oli sitä mieltä, että vanhemmat voivat osallistua ja vaikuttaa varhaiskasvatukseen arkeen ja toimintatapoihin kertomalla rohkeasti omia toivomuksiaan/mielipiteitään. Vanhemmat voivat kysellä ja ehdottaa asioita, jotka pyritään ottamaan huomioon arjessa mahdollisuuksien mukaan. Avoin, luottamuksellinen ja rehellinen vuorovaikutus edesauttaa vanhempien osallisuutta varhaiskasvatukseen. Myös lasten toiveiden kuuleminen ja niiden välittäminen henkilökunnalle avartaa mahdollisuuksia vaikuttaa.

”Kertomalla rohkeasti omat mielipiteensä ja näkemyksensä, vaikka ne olisivat ristiriitaisia kasvatushenkilöiden toiminnan kanssa!” (28)

”Heidän tapansa ja tottumuksensa huomioidaan lapsen esiopetuksen arjessa. Huomioimme esim. uskonnolliset, ruokailu, kulttuuri yms. tarpeet.” (19)

Kahdeksan kyselyyn vastannutta kertoi, että yhteiset tapahtumat ja avoimien ovien päivät antavat vanhemmille mahdollisuuden tutustua lapsensa arkeen varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatushenkilöstön mielestä yksi tärkeä vaikuttamiskanava on se, että vanhemmille järjestetään mahdollisuus tulla mukaan hoitopaikkaan. Palautteen antaminen ja arviointi on niin ikään tärkeää.

”Vanhemmat voivat olla päiväkodissamme mukana näkemässä toimintaamme.” (12)

”Toivomme vanhempien tulevan eskarille päiväksi seuraamaan ja osallistumaan.” (24)

Kolme vastaajaa ilmoitti vanhemmilla olevan mahdollisuuden vaikuttaa varhaiskasvatukseen arkeen ja toimintatapoihin kertomalla lapsensa kiinnostuksen kohteista ja tarpeista. Vanhemmat voivat keskustella varhaiskasvatushenkilöstön kanssa esimerkiksi siitä, miten lapsi on tottunut tekemään asioita kotona.

Kaikki vastaajat (n=29) ilmoittivat vuorovaikutusta vanhempien kanssa tapahtuvan ennen lasta tuotaessa ja haettaessa. Kun vanhemmat tulevat hoitoon tuomaan tai hakemaan lastaan, keskustellaan lapseen liittyvistä asioista ja vaihdetaan kuulumisia. Näistä vas-

taajista seitsemän ilmoitti vuorovaikutusta tapahtuvan tämän lisäksi myös puhelimen välityksellä. Reissuvihkot ovat myös yksi tapa pitää yhteyttä vanhempiin, neljä vastaajista ilmoitti käyttävänsä niitä. Yksi vastaaja kertoi käyttävänsä myös sähköpostia tarvittaessa.

”Etenkin aamulla kun lapsi tuodaan hoitoon, vanhempi kertoo miten ilta kotona on mennyt tai onko nukuttu hyvin. Illalla taas lasta haettaessa kerrotaan päivän kuulumiset vanhemmille.” (1)

”Puhelimitse ja sähköpostilla ollaan yhteydessä.” (21)

”Osalla lapsista on myös käytössä reissuvihko, johon kirjataan päivän tapahtumat.” (29)

Edellä mainittujen asioiden lisäksi vanhempien kanssa ollaan tekemisissä erilaisissa palavereissa ja yhteisissä tapahtumissa, joita ovat esimerkiksi kehityskeskustelut, vanhempainillat, juhlat ja syntymäpäivät. Kuusi vastaajaa ilmoitti vuorovaikutusta esiintyvän edellä mainituissa tapahtumissa.

Lähes kaikki vastaajista (n=27) kuvailivat vuorovaikutusta vanhempien kanssa positii-visessa valossa. Vastaajat käyttivät useampaa adjektiivia kuvaillessaan vuorovaikutusta. Vastaajista 17 kuvaili vuorovaikutuksen olevan hyvää, mukavaa, toimivaa ja positiivista. Heidän mielestään vuorovaikutuksessa vallitsee lämmin ilmapiiri. Kymmenen vastaajaa kertoi vuorovaikutuksen olevan avointa ja luontevaa.

”Meillä toimii hyvin, ilmapiiri on lämmin ja yhteyttä voi ottaa ”vähäisisäkin” asioissa.” (19)

”Avoimeksi. Tällä hetkellä tilanne se, että vanhempia on helppo lähestyä kaikenlaisissa asioissa.” (21)

”Luontevaa keskustelua. Välillä voi puhua muustakin kuin lapsen asioista (vaikka se onkin pääasia) kuten säästä ja jouluostoksista.” (29)

Viisi työntekijää koki vuorovaikutuksen olevan luotettavaa, rehellistä ja välitöntä. Kahden henkilön mielestä vuorovaikutus on toiset huomioon ottavaa, rentoa ja joustavaa. Yksi vastaajista kuvaili suhdetta vanhempiin läheiseksi. Kolme kertoi vuorovaikutussuhteen tilan vaihtelevan. Välillä on helppoa, välillä ei. Vaikeat asiat aiheuttavat eniten ristiriitoja.

”Mielestäni meillä on rento meininki, pystymme puhumaan paljon.” (10)

”Ihan luontevaa se on, kuten ihmisten kanssa yleensä. Toiset tutustuvat nopeasti, toiset hitaammin. Työntekijänä kohtaan kaikki ihmiset ennakkoluulottomasti ja olemalla oma itseni, palveluallittius. avoimuus ja luotettavuus ovat vuorovaikutuksessa tärkeitä!” (25)

Suurin osa vastaajista (24) pyrkii ratkaisemaan ristiriitatilanteet vanhempien kanssa keskustelemalla ja neuvottelemalla. Ristiriitatilanteet ratkaistaan mahdollisimman nopeasti rauhallisesti sovittelemalla ja olemalla rehellinen toisia kohtaan. Vanhempia täytyy kuunnella ja antaa heille mahdollisuus omaan mielipiteeseensä. Varhaiskasvatushenkilöstö ottaa huomioon erilaiset mahdollisuudet ja näkökulmat ja kunnioittaa perhettä.

”Rauhallisesti. Pyrin myös siihen, että olisimme tasavertaisia, eli en halua olla mikään auktoriteetti. Kunnioitan vanhemman mielipidettä.” (28)

”Puhumalla selkeästi, rauhallisesti, asiallisesti, totuudenmukaisesti. Kii-rettömästi sovitella asiat parhain päin.” (7)

Muutama (n=4) vastaajista kertoi kuuntelevansa vanhempia, ja sen jälkeen kysyvänsä itse lisää. Vanhempien siis pitää kokea tullessa kuulluksi, vasta tämän jälkeen työntekijä voi kertoa oman näkökulmansa asiaan. Joustavuus ja hienovaraisuus ovat tärkeitä piirteitä ratkottaessa ristiriitatilanteita.

8.4 Kasvatuskumppanuus työyhteisössä ja sen kehittäminen

Kysyimme, millaiset asiat työntekijöiden mielestä edistävät kasvatuskumppanuuden toteutumista työyhteisössä. Vastaukset vaihtelivat, suurin osa (n=20) kuitenkin ajatteli rehellisen ja avoimen suhteen vanhempiin edistävän kasvatuskumppanuuden ideologiaa. On tärkeää kunnioittaa vanhempia ja olla heitä kohtaan rehellisiä. Vanhemmille ja heidän kanssaan käytäville keskusteluille on annettava aikaa. Näin he kokevat olevansa tärkeässä asemassa lapsen vanhempina ja kasvattajina. Palautteen annon koettiin myös olevan yksi tärkeä tekijä, jotta varhaiskasvatushenkilöstö osaisi kehittää kasvatuskumppanuutta.

”Hyvä yhteishenki, yhteiset toimintatavat, asiallisuus, rehellisyys.” (17)

Kunnioitus perhettä ja lasta, erilaisia elämäntapoja kohtaan. Arvostus omaa ammattia ja ammattitaitoa kohtaan. Toisen ammattitaidon ja erilaisuuden kunnioitus!” (24)

Kasvatuskumppanuuden edistämiseen vaikuttavat myös työyhteisön tila, resurssit ja työntekijät. Neljä edellä mainittua ja kuusi muuta vastaajaa (n=10) mainitsivat erityisesti työilmapiirillä olevan merkitystä kasvatuskumppanuuden edistämisessä. Hyvä yhteishenki ja toimintatavat luovat hyvän pohjan keskusteluille, joita työyhteisöissä käydään koskien kasvatuskumppanuutta.

”Koko työyhteisön hyvät sosiaaliset taidot, tasa-arvoiset asenteet vanhempia kohtaan, työntekijöiden sopiva työn kuormitus, hyvä johtaminen ja informoinnin sujuvuus yms.” (12)

”Henkilökunnan hyvät välit ja työpaikan ”hyvä tunnelma”. Reilua ja rehellistä ja toisia kunnioittavaa yhteistyötä.” (8)

Vastaajista kymmenen koki työntekijöiden ja vanhempien välillä olevat negatiiviset asiat esteiksi, jotka heikentävät onnistuneen kasvatuskumppanuuden toteutumista työyhteisössä. Näitä negatiivisia asioita olivat mm. puhumattomuus, salailu ja huonot välit vanhempiin. Välinpitämättömyyden ja vanhempien kiireellisen aikataulun koettiin heikentävän keskusteluyhteyttä. Liian jyrkät mielipiteet aiheuttivat myös negatiivisen sävyn onnistuneelle kasvatuskumppanuudelle.

”Vanhempien negatiivinen suhtautuminen hoitopaikkaan. Asioiden salailu, molemminpuolisen luottamuksen ”laiminlyönti” (ei kerrota asioita).” (23)

”Jos vanhemmilla on lasta haettaessa kiire, etteivät kerkeä sanomaan kuin heippa. Aamulla vielä kiireempi töihin, silloin jää lapsesta palaute antamatta sekä saamatta. Jos vanhempia ei kiinnosta lasten asiat.” (7)

Vastaajista kaksitoista koki kasvatuskumppanuutta heikentäväksi tekijäksi työyhteisössä vallitsevat negatiiviset asiat. Kielteinen asenne ja kiire aiheuttavat työntekijöiden välille eripuraa ja puhumattomuutta. Ennakkoluulot sekä joustamattomuus aiheuttavat sen, että työntekijöillä ei välttämättä ole yhteneviä käsityksiä kasvatuskumppanuudesta. Salailun takia myös tiedonkulku vaikeutuu.

”Toisen työntekijän aliarvioiminen yhteistyössä, ”tilan vieminen” työntekijän rakentaessa kumppanuutta vanhempiin.” (27)

”Väsyneet työntekijät, liiallinen työn kuormittavuus, ahtaat tilat (esim. eteisissä), informaation kulun takkuilu.” (12)

Yksitoista vastaajaa toivoi saavansa lisää koulutusta ja tietoa kasvatuskumppanuudesta ja vuorovaikutustaidoista, jotta kasvatuskumppanuutta voisi kehittää omassa työssä. Keskustelut työkavereiden ja koko työyhteisön kanssa avartaisivat varhaiskasvatushenkilöstön mielestä työtä ja työssä jaksamista.

”Koulutus, tieto ja käytännönläheiset esimerkit + ratkaisumenetelmät eivät olisi ainakaan pahitteeksi. Olisi myös hyvä, että koko henkilökunta pääsisi koulutukseen yhtä aikaa.” (28)

”Lisäkoulutus varmaankin toisi työkaluja arkeen. Kokemusten vaihtaminen kasvatuskumppanuudesta kollegoiden kanssa.” (13)

Viisi vastaajista ajatteli tarvitsevänsä lisää aikaa vanhempien kanssa keskusteluun ja heidän kohtaamiseensa. He kokivat, että vanhemmat ovat nykyaikana kiireisiä, eikä yhteistä aikaa varhaiskasvatushenkilöstön kanssa ole tarpeeksi. Neljä vastaajaa taas koki tarvitsevänsä aikaa työyhteisön keskusteluille ja esim. omahoitajamallin kehittämiseksi. Kokemuksen myötä työotteeseen ajateltiin tulevan lisää varmuutta.

”Joskus olisi hyvä tehdä vanhempien kanssa jotakin yhteistä (esim. illanvietto askartelun merkeissä.)” (17)

”Me voisimme yrittää järjestää enemmän aikaa lasten asioista puhumiseen, jotta kaikki tuntisivat paremmin muidenkin kuin omien lasten asiat. Tämä voisi lisätä luontevuutta ja ”tuttuutta” vanhempien kohtaamiseen.” (12)

9 JOHTOPÄÄTÖKSET TUTKIMUSTULOKSISTA

Tutkimuksemme tavoitteena oli kartoittaa, kuinka kasvatuskumppanuus toteutuu Suonenjoen kaupungin varhaiskasvatuksessa varhaiskasvatushenkilöstön kokemana. Tavoitteenamme oli selvittää, kuinka työntekijät määrittelevät käsitettä kasvatuskumppanuus. Lisäksi halusimme tietoa siitä, kuinka kasvatuskumppanuus toteutuu päivittäisessä arjessa. Tarkoituksenamme oli kartoittaa myös sitä, kuinka varhaiskasvatushenkilöstö ajattelee voivansa kehittää kasvatuskumppanuuden toteutumista omassa työssään.

9.1 Kasvatuskumppanuuden määrittelyä

Kasvatuskumppanuus koetaan ennen kaikkea yhteistyöksi varhaiskasvatushenkilöstön ja vanhempien välillä. Tämä tarkoittaa sitä, että työntekijät ja vanhemmat pyrkivät yhdessä työskentelemään lapsen parhaaksi. Kasvatuskumppanuus on käsitteenä melko uusi, ja tästä johtuen sen juurtuminen arkityöskentelyyn on vielä alkuvaiheessa. Tutkimuksemme mukaan kasvatuskumppanuus koetaan tärkeäksi elementiksi, ja kaikki sen neljä eri osa- aluetta (kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogi) nousevat jollakin tapaa esille vastauksissa. Käsitteenä kasvatuskumppanuus näyttää olevan suurimmalle osalle vastaajista tuttu, mutta sen merkitys ja sisältö ovat vielä tiedostamattomalla tasolla. Tällä tarkoitamme sitä, että vastaajat tietävät perusasiat, mutta niiden sisäistäminen ja tiedostaminen osana arkityöskentelyä on vielä keskeneräinen prosessi.

Tutkimuksemme mukaan kasvatuskumppanuus mielletään suhteeksi, jossa yhteistyössä vanhempien kanssa kasvatetaan ja hoidetaan lasta. Vanhempien näkemyksiä omasta lapsestaan arvostetaan; heitä kunnioitetaan ja heidän mielipiteitään kuunnellaan. Pyrkimyksenä on rakentaa luottamuksellinen suhde, joka mahdollistaa avoimen vuorovaikutuksen puolin ja toisin. Erilaiset kasvatusten menetelmät ja käsitykset pyritään keskustellen sovittamaan yhteen.

Tutkimuksemme mukaan vastaajien joukossa on myös niitä, jotka eivät ole kuulleet käsitteestä kasvatuskumppanuus ja niitä, joille se on sanana tuttu. Heillä ei kuitenkaan ole tietoa siitä, mitä se on tai mitä se pitää sisällään. Mielestämme tämä voisi johtua

siitä, että kyselyyn vastanneista suurin osa on iältään 35–50-vuotiaita, ja suurimmalla osalla vastaajista on takanaan yli kahdenkymmenen vuoden työkokemus alalta. Tästä voidaan kenties päätellä, että alalle kouluttautumisesta on jo aikaa, ja käsite kasvatuskumppanuus on ollut silloin vielä tuntematon. Tätä päätelmää tukenee myös se, että vain muutama vastaajista on kuullut käsitteestä opintojensa yhteydessä.

Tutkimustulostemme mukaan kasvatuskumppanuutta on käsitelty erilaisissa koulutuksissa, mutta vain alle puolet vastaajista on päässyt osallistumaan niihin. Aiheesta on myös käyty keskustelua työpaikalla, mutta koulutuksista saatu tieto ja oppi eivät ole siirtyneet järjestelmällisesti työyhteisön sisällä. Osa työntekijöistä on itse aktiivisesti hakenut tietoa kasvatuskumppanuudesta alan kirjallisuudesta ja materiaaleista.

9.2 Kasvatuskumppanuus päivittäisessä arjessa

Tutkimustulosten mukaan varhaiskasvatushenkilöstö kokee kasvatuskumppanuuden tärkeäksi ja merkittäväksi asiaksi omassa työssään. Kasvatuskumppanuus tulee parhaiten esille keskusteluissa ja tapaamisissa vanhempien kanssa. Varhaiskasvatushenkilöstö mieltää kasvatuskumppanuuden tärkeäksi työvälineeksi ja työn lähtökohdaksi. Kasvatuskumppanuus pitää sisällään tiedonvaihtoa vanhempien kanssa, yhteisiä kasvatulinjoja sekä arjen rakentamista yhdessä lapsen parhaaksi. Myös vaikeista asioista on helppo keskustella, kun suhde vanhempiin on avoin ja luottamuksellinen.

Tutkimuksemme mukaan varhaiskasvatushenkilöstöllä on tärkeä ja keskeinen rooli kasvatuskumppanuuden rakentumisessa suhteessa vanhempiin. Vastuu vuorovaikutuksen toteutumisesta on työntekijällä. Työntekijän on osattava suhtautua vanhempiin kunnioitavasti ja kuunneltava heidän toiveitaan. On tärkeää toimia tasa-arvoisessa suhteessa vanhempiin, jotta ei syntyisi ammatillisuuden mukanaan tuomaa auktoriteettiasemaa.

Kasvatuskumppanuus tulee parhaiten esille vuorovaikutustilanteissa vanhempien kanssa. Vuorovaikutusta vanhempien ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä esiintyy pääasiassa lasta hoitoon tuotaessa tai haettaessa. Tutkimustuloksista käy ilmi, että varhaiskasvatushenkilöstö pyrkii hyvään ja avoimeen vuorovaikutukseen vanhempien kanssa. Varhaiskasvatushenkilöstön asenteen vanhempia kohtaan tulee olla myönteinen ja ar-

vostava. Vanhempien tieto omasta lapsestaan on ensisijaista. Tämä tulee vastaajien mukaan ottaa huomioon päivittäisessä arjessa.

Varhaiskasvatuskeskustelut ovat keskeinen osa kasvatuskumppanuutta (Kaskela & Kekkonen 2007, 45–46). Tutkimustulosten mukaan varhaiskasvatus/esiopetussuunnitelmia pyritään laatimaan aina vanhempien kanssa yhdessä keskustellen. Varhaiskasvatushenkilöstö ja vanhemmat pyrkivät luomaan yhteiset kasvatuskäytännöt, joiden pohjalta kasvatuskumppanuutta lähdetään rakentamaan lapsen parhaaksi. Varhaiskasvatus/esiopetussuunnitelmiin laadittujen tavoitteiden tarkastelussa on kuitenkin eroja. Tutkimuksen mukaan laadittuja tavoitteita tarkastellaan 1-2 kertaa vuodessa paikasta riippuen. Tästä voimme päätellä, että suunnitelmien tarkasteluun ei ole sovittu kaikille yhteistä, selkeää käytäntöä. Tämä herättää meissä kysymyksen siitä, panostetaanko vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön eri tavalla eri yksiköissä.

Yksi kasvatuskumppanuuden toteutumisen muoto on omahoitajamenetelmä, joka tutkimuksen mukaan hakee vielä paikkaansa varhaiskasvatuksessa (Kaskela & Kekkonen 2007, 44). Perhepäivähoidossa hoitaja on omien lastensa omahoitaja, päiväkodeissa omahoitajuus ei vielä ole löytänyt pysyvää paikkaansa. Tutkimustulokset osoittavat, että omahoitajuus sopii parhaiten perhepäivähoitoon sekä pienille lapsille. Esteeksi omahoitajuuden laadukkaalle toteuttamiselle voivat muodostua työntekijöiden vuorotyö ja työvuorot. Näistä johtuen omahoitaja ei välttämättä ole aina läsnä. Ennen kuin omahoitajuus on toimiva menetelmä varhaiskasvatuksen eri kentillä, vaatii se paljon aikaa, työtä ja kehittämistä.

9.3 Kasvatuskumppanuuden kehittämisideoita

Tutkimustuloksemme osoittavat, että työntekijät kokevat kiireen ja ajanpuutteen esteeksi kasvatuskumppanuuden täysipainoiselle toteutumiselle. Tähän yhteydessä ovat myös työyhteisön huono ilmapiiri ja käytössä olevat vähäiset resurssit. Huono henkilökemia työntekijöiden välillä aiheuttaa joustamattomuutta ja tiedonkulun vaikeutumista. Suuret ryhmäkoot aiheuttavat työntekijöille paineita, jotka johtavat väsymykseen ja työn liialliseen kuormittavuuteen. Kaikki työntekijät tekevät työtä omalla persoonallaan, ja näin ollen kaikilla ei välttämättä ole yhteneviä käsityksiä kasvatukseen liittyvistä menetelmistä. Yhteisten

kasvatuslinjojen löytäminen vaatii siis kuuntelemista, kunnioitusta ja toisen huomioonottamista työntekijöidenkin välillä.

Tutkimustulosten perusteella voimme todeta, että varhaiskasvatushenkilöstö tarvitsee lisää koulutusta ja tietoa kasvatuskumppanuudesta. Koulutukseen osallistumisen tulisi olla mahdollista koko henkilöstölle, jopa välttämätöntä. Koulutus takaisi kaikille tasarvoiset tiedot ja lähtökohdat kasvatuskumppanuuden rakentamiseen omassa työssä ja työyhteisössä. Varhaiskasvatushenkilöstö tarvitsisi kasvatuskumppanuuden kehittämiseen myös tietoa vuorovaikutustaidoista sekä itseilmaisusta. Positiivisen yhteishengen luomiseksi työntekijät kokevat tarvitsevänsä enemmän aikaa keskusteluun työyhteisön sisällä. Työpaikkakokoukset lasten ja perheiden asioiden käsittelyyn sekä erillinen työnohjaus, jossa keskitytään työyhteisön positiivisen ilmapiirin luomiseen, voisivat olla lähtökohtia työn kehittämiseen.

Mielestämme olisi hyvä, että kaikissa varhaiskasvatuksen toimintaympäristöissä olisi yhtenäiset linjat koskien varhaiskasvatussuunnitelmien laadintaa, seurantaa ja arviointia. Myös omahoitajamenetelmää tulisi rakentaa ja kehittää niin, että se vastaisi lapsen ja perheen tarpeita. Tutkimustulokset osoittavat, että edellä mainituissa asioissa on huomattavia eroja toimintaympäristöjen välillä.

Jotta kasvatuskumppanuutta voidaan kehittää vanhempien ja työntekijöiden välillä, tarvitaan lisää aikaresursseja. Henkilöstöllä tulisi olla tarpeeksi aikaa vanhempien kohtaamiseen rauhallisessa ja kiireettömässä ilmapiirissä. Vanhempainiltojen lisäksi olisi hyvä järjestää yhteisiä tapahtumia tai kokoontumisia, joissa työntekijät ja vanhemmat voisivat tutustua toisiinsa paremmin ja viettää aikaa yhdessä vuoropuhelua käyden.

9.4 Vertailua aikaisempiin tutkimuksiin

Vertailimme saamiamme tutkimustuloksia aikaisempien tutkimusten tuloksiin. Asikaisen ja Kantasen tutkimustulokset osoittivat, että vanhemmat arvostavat hyvää tiedonkulkua (Asikainen & Kantanen 2008, 37). Kyseisen tutkimuksen mukaan tiedonkulussa on havaittu ongelmia. Omassa tutkimuksessa tutkimustulokset ovat samansuuntaisia. Työntekijät kokevat tiedonkulun tärkeäksi ja arvostavat vanhempien näkemystä ja

tietoa omasta lapsestaan. Vastaajat toivat esille, että vanhemmat ovat oman lapsensa parhaita asiantuntijoita.

Koivusen pro gradu-tutkielman tulokset osoittivat, että vanhemmat kokevat lapsen haku ja tuonti tilanteet kiireisiksi, jonka vuoksi he toivovatkin työntekijöiltä enemmän aikaa heidän kohtaamiseensa (Koivunen 2005, 2). Omassa tutkimuksessamme tulokset osoittavat, että työntekijät kokevat kyseiset tilanteet samalla tavoin. Kiire ja rauhaton ilmapiiiri koetaan esteeksi hyvälle vuorovaikutukselle. Tästä syystä nämä tilanteet vaativat panostamista ja kehittämistä työntekijöiden puolelta, jotta vuorovaikutus saataisiin kasvatuskumppanuuden kannalta toimivaksi. Samassa Koivusen tekemässä tutkimuksessa vanhemmat nostivat esille huolensa varhaiskasvatussuunnitelmien arvioinneista, heidän mielestään niitä ei tarkastella tarpeeksi tiuhaan (Koivunen 2005, 61–62). Meidän tutkimuksemme mukaan varhaiskasvatus/esiopetussuunnitelmien laadinnassa ja arvioinnissa on vaihtelevuutta. Joissakin varhaiskasvatussyksiköissä suunnitelmia tarkastellaan vähintään kaksi kertaa vuodessa, kun taas joissakin yksiköissä yksi kerta riittää. Eli voimme todeta että vanhempien huoli on aiheellinen, yhteisten linjauksien puuttuessa.

10 POHDINTA

10.1 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksemme luotettavuutta tukee tutkimusjoukon valinta. Otimme tutkimukseen mukaan koko Suonenjoen kaupungin varhaiskasvatushenkilöstön, mukaan lukien perhepäivähoitajat. Tutkimusjoukko kasvoi suureksi, eli 58 vastaajaan. Kuitenkin vastaajien määrä karsiutui lopulta 31 vastaajaan. Vastaajien vähäinen määrä huomioiden suuri tutkimusjoukko oli meille etu. 31 vastaajaa on alkuperäiseen määrään nähden tarpeeksi suuri joukko, joka pitää sisällään kaikki varhaiskasvatuksen toimintakentät. Tutkimuksen tuloksia ei voi kuitenkaan yleistää koskemaan kaikkia varhaiskasvatushenkilöstöjä Suomessa, koska tutkimuksemme rajautuu Suonenjoen kaupungin varhaiskasvatushenkilöstöön.

Tutkimusaineistonkeruumenetelmäksi valitsimme kyselylomakkeen, joka sisälsi sekä strukturoituja että avoimia kysymyksiä. Mielestämme kasvatuskumppanuutta koskeviin kysymyksiin ei voinut antaa valmiita vastausvaihtoehtoja, koska koemme, että silloin tutkimuksen luotettavuus olisi kärsinyt huomattavasti. Avoimet kysymykset antoivat vastaajalle vapauden ilmaista ajatuksiaan omin sanoin ja omaa työtään peilaten. Ajan puutteen ja resurssien vähyyden vuoksi meillä ei ollut mahdollisuutta tehdä haastattelututkimusta, ja näin ollen avoimet kysymykset olivat seuraava vaihtoehto.

Tutkimuksen luotettavuuden kannalta heikentävänä seikkana pidämme mahdollisuutta, että vastaajat eivät ole vastanneet kysymyksiin rehellisesti. Pohdimme, ovatko he mahdollisesti vastanneet kysymyksiin sen mukaan, mitä he omien tietojensa mukaan pitävät oikeana vastauksena, pohtimatta omaa realistista toimintaansa arkityössä. Luotettavuutta saattoi heikentää myös se, että kyselylomakkeet laitettiin jakoon ennen joulua. Osa työntekijöistä saattoi kyseisenä ajankohtana olla lomalla tai lähdössä lomalle, joten kiireessä vastattu kyselylomake ei välttämättä anna oikeaa kuvaa todellisuudesta.

Olemme pyrkineet toimimaan koko tutkimuksen ajan eettisesti. Kyselylomakkeita olemme käsitelleet huolella ja niin, etteivät ne ole joutuneet ulkopuolisten käsiin. Vastauslomakkeet olemme numeroineet satunnaisessa järjestyksessä ja noudattaneet vastaa-

jan anonymiteettisuoja. Kenenkään vastaajan vastaukset eivät ole tunnistettavissa eikä yksilöitävissä. Tutkimuksen valmistumisen jälkeen tuhoamme kaiken tutkimusaineiston väärinkäytösten estämiseksi.

10.2 Oman toiminnan tarkastelua

Opinnäytetyömme tarkoituksena on ollut kartoittaa kasvatuskumppanuuden toteutumista sekä löytää mahdollisia kehittämisalueita kasvatuskumppanuuden suhteen. Opinnäytetyömme pohjalta työntekijät voivat kehittää omaa osaamistaan kasvatuskumppanuudessa ja ottaa uuden osaamisensa käyttöön kasvatustyössä. Kasvatuskumppanuushan korostaa toisen ihmisen kuulemistä, kunnioitusta, yhteistä luottamusta sekä dialogia. Koemme kasvatuskumppanuuden osaamisen ja hallinnan olevan erittäin tärkeä työmenetelmä meille itsellemmekin tulevana sosionomeina. Oletamme voivamme hyödyntää niitä tulevaisuudessa erilaisilla työkentillä.

Opinnäytetyön rakentaminen on ollut meille haasteellinen, mutta myös antoisa kokemus. Parityöskentelyssä haasteena on ollut aikataulujen yhteensovittaminen, mutta toisaalta se on myös toiminut kannustimena työn edetessä. Olemme tukeneet ja kannustaneet toinen toisiamme prosessin edetessä, mikä on antanut työn tekemiselle lisää mielekkyyttä. Parityöskentely on kehittänyt omia vuorovaikutustaitojamme sekä yhteistyökykyjämme. Koska opinnäytetyömme on työelämälähtöinen, olemme saaneet harjoitusta myös tiimityöskentelytaitoihin. Opinnäytetyöstä prosessina meille jäi myönteinen ja positiivinen tunne.

Mielestämme koko opinnäytetyöprosessi on kasvattanut meitä myös ammatillisesti. Ymmärrämme nyt paremmin varhaiskasvatuksen työkentän vaatimuksia sekä kasvatuskumppanuuden merkitystä osana laajempaa kokonaisuutta. Vaikka varhaiskasvatuksen kenttä on meille molemmille entuudestaan tuttu, on opinnäytetyöprosessi avannut meille uudenlaisen näkökulman tarkastella asioita. Opinnäytetyöprosessi on auttanut meitä ymmärtämään paremmin varhaiskasvatushenkilöstön ja vanhempien välisen vuorovaikutuksen merkitystä ja tärkeyttä.

Mielestämme kasvatuskumppanuus on uusi ja ajankohtainen aihe, joka kaipaa vielä lisää panostamista sekä kehittämistä työyhteisöissä. Vaikka yhteistyötä vanhempien ja kasvattajien välillä on aina ollut, tuo kasvatuskumppanuus siihen uuden ulottuvuuden. Kasvatuskumppanuus ei liity pelkästään varhaiskasvatukseen, vaan sitä voi käyttää yhteistyömenetelmänä muillakin aloilla, esimerkiksi lastensuojelussa tai kehitysvammatyössä. Kasvatuskumppanuusmenetelmän hallinta edistää myös yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja erilaisissa päivittäisissä tilanteissa.

10.3 Jatkotutkimusideoita

Opinnäytetyötä tehdessämme olemme samalla miettineet mahdollisia jatkotutkimusideoita. Kasvatuskumppanuutta on aikaisemmin tutkittu vanhempien näkökulmasta, ja nyt meidän tutkimuksemme käsittelee työntekijöiden näkökulmaa. Tutkimustulokset osoittavat, että sekä vanhemmat että työntekijät toivovat enemmän yhteistä aikaa toistensa kanssa. Mielestämme tähän liittyen voisi tehdä toiminnallisen opinnäytetyön, jonka tarkoituksena olisi luoda ns. keskustelupiiri. Keskustelupiirissä vanhemmat ja työntekijät voisivat paremmin tutustua toinen toisiinsa rauhallisessa ja kiireettömässä ilmapiirissä. Tämä mahdollistaisi kenties kasvatuskumppanuuden syventymisen uudelle tasolle.

Tutkimuksessamme kävi ilmi, että yleisin vuorovaikutustilanne vanhemman ja työntekijän välillä tapahtuu lapsen hoitoon tuonti- tai hakutilanteessa. Nämä tilanteet on useimmiten koettu kiireen sävyttämiksi ja rauhattomiksi. Tästä meille syntyi idea, jonka pohjalta voisi lähteä kehittämään toimintamallia vuorovaikutustilanteisiin. Mallin lähtökohtana voisi olla vuorovaikutustilanteen rakentaminen rauhalliseksi, kuulevaksi ja toista kunnioittavaksi. Mallin perustana voisivat toimia kasvatuskumppanuuden neljä periaatetta: kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogi. Tämän mallin myötä kasvatuskumppanuuden periaatteet tulisivat tutummiksi kaikille osapuolille sekä osaksi käytäntöjä arkityössä.

LÄHTEET

- Alasuutari, Maarit 2003. Kuka lasta kasvattaa? Helsinki: Gaudeamus.
- Asikainen, Anna & Kantanen Emmi 2008. ”Semmoista yhteensopivaa kasvatusta”. Kasvatuskumppanuuden määritelmä ja toteutuminen Sylvin-Sylin päiväkodissa vanhempien näkökulmasta. Sosiaalialan koulutusohjelma. Piekämäki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
- Fornäs, Johan 1998. Kulttuuriteoria. Myöhäismodernin ulottuvuuksia. Tampere: Vastapaino.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme Helena 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara Paula 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hujala, Eeva 2004. Arviointia perhelähtöisyyden toteutumisesta päivähoidossa. Teoksessa Päivi, Kupila (toim.). Arvioidaan yhdessä. Näkökulmia arviointiin varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 83–92.
- Hujala, Eeva 2002. Uudistuva esiopetus. Oulu: Varhaiskasvatus 90 Oy.
- Hujala, Eeva, Puroila, Anna-Maija, Parrila-Haapakoski, Sanna & Nivala Veijo 1998. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Jyväskylä: Varhaiskasvatus 90 Oy.
- Kalliala, Marjatta 2008. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Helsinki: Gaudeamus
- Karila, Kirsti 2006. Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena. Teoksessa Kirsti, Karila, Maarit, Alasuutari, Maritta, Hännikäinen, Anna Raija, Nummenmaa, & Helena Rasku-Puttonen (toim.). Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 91–108.
- Karila, Kirsti, Kinos, Jarmo & Virtanen, Jorma 2001. Varhaiskasvatus muuttuvassa yhteiskunnassa. Teoksessa Toim. Kirsti, Karila, Jarmo, Kinos & Jorma Virtanen. Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. Jyväskylä: PS-kustannus, 13–24.
- Kaskela, Marja & Kekkonen Marjatta 2007. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Oppaita 63. Vaajakoski: Stakes.
- Kiviniemi, K. 2001. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Juhani, Aaltola, & Raine, Valli. (toim.). Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloit-

- televalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 68.
- Kivioja, Ulla, Koskenrouta, Pirjo & Valpola Marja-Liisa 1991. Perhepäivähoidon perusteet ja käytäntö. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.
- Koivunen, Mia 2005. ”Yhdessä yritetään kasvattaa lasta”. Vanhempien käsityksiä kasvatuksesta ja kasvatuskumppanuudesta. Tampereen yliopisto. Opettajan-koulutuslaitos. Kasvatustieteen pro gradu-tutkielma.
- Korhonen, Merja 2006. Sukupolven merkitys vuorovaikutussuhteissa. Teoksessa Karila, Kirsti, Alasuutari, Maarit, Hännikäinen, Maritta, Nummenmaa, Anna Raija & Rasku- Puttonen Helena (toim.). Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 50–69.
- Kuokkanen, Helena 2006. Kasvatus ja varhaiskasvatus. Teoksessa Häkkä, Arja, Kuokkanen, Helena & Virolainen Arja (toim.). Lapsen parhaaksi. Lähihoitaja varhaiskasvattajana. Helsinki: Edita Publishing Oy, 9–62.
- Laine, Kaarlo 2003. Koulukuvia. Koulu nuorten kokemistilana. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- MLL-Mannerheimin Lastensuojeluliitto i.a. Lapsen oikeuksien yleissopimus. Yleissopimuskokonaisuudessaan. Viitattu 21.8.2009.
http://www.mll.fi/mll/lasten_oikeudet/yleissopimus/
- Munter, Hilikka 2002. Lapsi aloittaa päivähoidon. Teoksessa Helenius, Aili, Karila, Kirsti, Munter, Hilikka, Mäntynen, Pirkko & Siren- Tiusanen Helena 2002. Pienet päivähoidossa. Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö, 35–63.
- Ojala, Mikko 1993. Varhaiskasvatuksen perusteita ja haasteita. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.
- Opetushallitus 2007. Esiopetus. Viitattu 8.3.2009.
<http://www.oph.fi/page.asp?path=1,438,4171,4197>
- Russell, Ronald 2001. Lapsi. Teoksessa Arto, Manninen (toim.). Maailman kauneimmat ajatukset. Jyväskylä: Gummerus, 191.
- Sosiaali- ja Terveysministeriö i.a. Viitattu 25.1.2009.
<http://www.stm.fi/Resource.phx/publishing/documents/640/chapter5.htm>
- Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes 2006 a. Varttua. Kasvatuskumppanuus ammatillisuutena. Viitattu 10.11.2008.

http://varttua.stakes.fi/FI/Sisallot/kasvatuskumppanuus/kk+ammatillisuutena/KK_ammattillisuutena.htm

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes 2006 b. Varttua. Kasvatuskumppanuus jaettuna kasvatustehtävänä. Viitattu 22.11.2008.

http://varttua.stakes.fi/FI/Sisallot/kasvatuskumppanuus/jaettuna/KK_jaettu_na_teht.htm

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes 2007. Varttua. Kasvatuskumppanuus. Viitattu 5.11.2008.

<http://varttua.stakes.fi/FI/Sisallot/kasvatuskumppanuus/index.htm>

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes 2009 a. Päivähoito. Viitattu 8.3.2009.

<http://varttua.stakes.fi/FI/Varhaiskasvatuspalvelut/paivahoito/paivahoito.htm>

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes 2009 b. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Oppaita 56. Viitattu 24.1.2009.

<http://varttua.stakes.fi/NR/rdonlyres/DD04983E-D154-4FE4-90A1-E2690175BE26/0/vasu.pdf>

Suonenjoen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2008. Viitattu 24.11.2008.

http://www.peda.net/img/portal/1015565/VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA_SUONENJOKI.pdf

Tilastokeskus i.a. Kvantitatiivinen tutkimus. Viitattu 16.9.2008.

http://www.stat.fi/meta/kas/kvanti_tutkimus.html

Tuomi, Jouni & Sarajärvi Anneli 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

LIITE 1

TUTKIMUSKYSELYLOMAKE SUONENJOEN KAUPUNGIN VARHAIKASVATUSHENKILÖSTÖLLE

Hei!

Olemme kaksi sosionomi (AMK) opiskelijaa Diakonia-ammattikorkeakoulusta Pieksämäen yksiköstä. Teemme opinnäytetyömme aiheesta kasvatuskumppanuuden toteutuminen Suonenjoen kaupungin varhaiskasvatuksessa varhaiskasvatushenkilöstön kokemana. Tavoitteenamme on saada realistista ja monipuolista tietoa aiheestamme seuraavien kysymyksien avulla. Kartoitamme tutkimuksen avulla tämän hetkistä tilannetta Suonenjoella. Toivomme, että vastaatte kyselyyn mahdollisimman rehellisesti ja avoimesti, pohtimalla omaa työskentelyä varhaiskasvatuksen parissa. Vastauksenne käsitellään luottamuksellisesti ja nimettömänä, anonymiteetin säilyttämiseksi. Kenenkään vastauksia ei siis tulla yksilöimään, joten kyselyyn vastaaminen on täysin luottamuksellista. Täyttämänne kyselylomakkeet tulevat ainoastaan meidän opiskelijoiden käyttöön, eikä niitä luovuteta ulkopuolisille. Kyselylomakkeet hävitetään opinnäytetyön valmistuttua. Opinnäytetyön valmistumisen jälkeen työ luovutetaan varhaiskasvatushenkilöstön käyttöön, mahdollista työn kehittämistä varten. Toivomme, että palautatte täytetyt kyselylomakkeet heti vastaamisen jälkeen suljettuun laatikkoon. **Kyselylomakkeet tulee palauttaa viimeistään 22.12.2008 mennessä**, jolloin keräämme ne iltapäivällä analysointia varten.

Kiittäen yhteistyöstänne Anni Jäntti ja Henna Jäppinen

9. Oletko jossain vaiheessa opiskelua/työelämää osallistunut kasvatuskumppanuutta käsittelevään koulutukseen? Jos olet, niin minkälaiseen? Jos et, niin miksi?

10. Kuvaile, millaisessa roolissa kasvatuskumppanuus on omassa työssäsi?

11. Onko omahoitaja menetelmä käytössä työyhteisössänne? Jos on, niin millainen se on?

12. Miten omahoitajuus näkyy käytännön työssä? Millainen on oma roolisi työntekijänä omahoitajuudessa?

13. Oletko työssäsi mukana laatimassa lasten yksilöllisiä varhaiskasvatussuunnitelmia? Jos olet, niin mikä on oma roolisi suunnitelmien laatimisessa? Jos et, niin miksi?

14. Kuka/Ketkä osallistuvat lapsen yksilöllisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen? Luettele kaikki suunnitelman laadintaan osallistuvat henkilöt.

15. Kuinka lasten yksilöllisistä varhaiskasvatussuunnitelmien sisällöistä tiedotetaan työyhteisön sisällä? Mitä asioita niistä tiedotetaan työyhteisölle? Missä varhaiskasvatussuunnitelmia säilytetään?

16. Kuinka lasten varhaiskasvatussuunnitelmien toteutumista seurataan ja arvioidaan? Kuinka usein? Kuka/Ketkä osallistuvat suunnitelmien seurantaan ja arviointiin?

17. Millaisena näet oman roolisi kasvatuskumppanuuden toteuttamisessa suhteessa vanhempiin?

18. Millä tavoin vanhemmat voivat osallistua/vaikuttaa varhaiskasvatuksen arkeen ja toimintatapoihin?

19. Millaisissa arjen tilanteissa vuorovaikutusta vanhempien kanssa tapahtuu?

20. Millaiseksi kuvailisit vuorovaikutuksen vanhempien kanssa?

21. Kuinka pyrit ratkaisemaan ristiriitatilanteita vuorovaikutussuhteessa vanhemman kanssa?

22. Millaiset asiat mielestäsi edistävät kasvatuskumppanuuden toteutumista työyhteisössäsi?

23. Millaiset asiat mielestäsi voivat heikentää onnistuneen kasvatuskumppanuuden toteutumista työyhteisössäsi?

24. Millä keinoin kasvatuskumppanuuden toteutumista omassa työssäsi voisi mielestäsi kehittää? Mitä tunnet itse tarvitsevasi kasvatuskumppanuuden kehittämiseen?

KIITOS VASTAUKSESTASI!